

Контракт про надання послуг у рамках зовнішніх дій
Європейського Союзу
Контракт № ENI/2020/415-598
Фінансується загальним бюджетом ЄС

ПОСИЛЕННЯ СПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ТА МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЄС У СФЕРАХ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА, ПРОТИДІЇ КЛІМАТИЧНИМ ЗМІНАМ ТА РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ

EuropeAid/140209/DH/SER/UA

Звіт про стратегічну екологічну оцінку документа державного
планування (ДДП) «Регіональний план управління відходами
Закарпатської області до 2034 року»

10/03/2025

Цей проєкт фінансується
Європейським Союзом

Проект реалізують компанії
«ІНВАЙРОПЛАН С.А.», «ЕЖІС»
та інші партнери консорціуму

Консорціум: «ІНВАЙРОПЛАН С.А.» («ENVIROPLAN S.A.», лідер) – «Ежіс Інтернешнл» («Egis International») – «Ежіс Стракчерз енд Інвайронмент» («Egis Structures and Environment») – «Сентер фор Реньюебл Енерджі Сорсіс енд Сейвінгс» («Centre for Renewable Energy Sources & Saving» (CRES)

вул. Періклеоус та Ірас, 23
15344, Геракас – Афіни, Греція
Тел.: +30 210 6105127 / 8
Факс: +30 210 6105138
E-mail: info@enviroplan.gr

Проект: Посилення спроможності регіональних та місцевих органів влади для впровадження та застосування законодавства ЄС у сферах захисту навколишнього середовища, протидії кліматичним змінам та розвитку інфраструктурних проектів.

Довідковий номер: EuropeAid/140209/DH/SER/UA

Назва документа: Звіт про стратегічну екологічну оцінку документа державного планування (ДДП) «Регіональний план управління відходами Закарпатської області до 2034 року»

Версія: проект

Дата: 10 березня 2025 р.

Замовник: Європейський Союз, представлений Європейською комісією, В-1049, Брюссель, Бельгія, від імені Уряду України

Підготували: Олександр Ігнатенко – національний технічний експерт/ Експерт з практики управління відходами
Анастасія Феєр – молодша неключова експертка з питань зміни клімату та навколишнього середовища

Переглянуто: Христос Цомпанідіс – керівник проекту, KE1

Затверджено: Теофаніс Лолос – директор проекту

Попередження:

Цей документ підготовлений за фінансової підтримки Європейського Союзу. За зміст цього документа несе відповідальність виключно консорціум компаній «ІНВАЙРОПЛАН С.А.» («ENVIROPLAN S.A.», лідер) – «Ежіс Інтернешнл» («Egis International») – «Ежіс Стракчерз енд Інвайронмент» («Egis Structures and Environment») – «Сентер фор Реньюебл Енерджі Сорсіс енд Сейвінгс» («Centre for Renewable Energy Sources & Saving» (CRES), та він не може вважатися таким, що відображає погляди Європейського Союзу.

Зміст

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ	5
2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)	7
2.1. Атмосферне повітря.....	8
2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.....	10
2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)	13
2.1.3. Транскордонне забруднення атмосферного повітря	13
2.1.4. Якість атмосферного повітря в населених пунктах	13
2.1.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	16
2.1.6. Державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря	16
2.2. Зміна клімату.....	17
2.2.1. Тенденції зміни клімату	17
2.2.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів	18
2.2.3. Політика та заходи у сфері охорони озонного шару.....	19
2.3. Водні ресурси	20
2.3.1. Водні ресурси та їх використання.....	20
2.3.2. Водокористування та водовідведення	20
2.3.3. Забруднення поверхневих вод.....	21
2.3.4. Транскордонне забруднення поверхневих вод.....	23
2.3.5. Стан поверхневих вод	23
2.3.6. Державна політика та заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів.....	25
2.4. Стан флори, фауни та біорізноманіття. Формування національної екологічної мережі	26
2.4.1. Флора	26
2.4.1.1. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	27
2.4.2. Фауна	28
2.4.2.1. Стан і ведення мисливського господарств	28
2.4.2.2. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	29
2.4.3. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	29

2.4.3.1.	Формування національної екомережі	30
2.4.3.2.	Водно-болотні угіддя міжнародного значення	31
2.5.	Земельні ресурси і ґрунти. Надра	31
2.5.1.	Державна політика та заходи у сфері охорони земель	33
2.5.2.	Мінерально-сировинна база	34
2.5.2.1.	Дозвільна діяльність у сфері використання надр	36
2.6.	Відходи	37
2.6.1.	Структура утворення і накопичення відходів	37
2.6.2.	Загальні показники управління відходами за 2023 рік	39
2.7.	Здоров'я населення	43
2.8.	Прогнозовані зміни поточного стану довкілля, якщо документ державного планування не буде прийнято	43
3.	ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАННИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ)	44
4.	ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ	46
5.	ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ	48
6.	ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ, ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ	51
7.	ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ	57
8.	ОБґРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ (НЕДОСТАТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ТАКОЇ ОЦІНКИ)	59
9.	ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ	61
10.	ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (ЗА НАЯВНОСТІ)	63
11.	РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ, ПЕРЕДБАЧЕНОЇ ПУНКТАМИ 1-11 ЦЬЄЇ ЧАСТИНИ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ	63
	ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА	65

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Документом державного планування в даному випадку є Регіональний план управління відходами Закарпатської області до 2034 року.

Регіональний план управління відходами Закарпатської області до 2034 року (далі – РПУВ) є стратегічним документом, що включає комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, узгоджених у часі та ресурсному забезпеченні між усіма залученими виконавцями.

РПУВ розроблений відповідно до Закону України «Про управління відходами», схваленого 20 червня 2022 року № 2320-IX, Національного плану управління відходами до 2033 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2024 р. № 1353-р., Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 №820, Порядку розроблення та затвердження регіональних планів управління відходами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2023 р. № 667, Вимог до розділів проекту регіонального плану управління відходами, затверджених наказом Міндовкілля від 22.01.2024 № 81, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 05 лютого 2024 р. за № 178/41523, Методичних рекомендацій з розроблення регіональних планів управління відходами, затверджених наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів від 16.04.2024 № 403, а також місцевих особливостей та європейських підходів з питань управління відходами, що базуються на положеннях:

- Рамкової Директиви №2008/98/ЄС Європейського парламенту та Ради від 19 листопада 2008 року «Про відходи та скасування деяких директив»;
- Директиви Ради №1999/31/ЄС від 26 квітня 1999 року «Про захоронення відходів»;
- Директиви №2006/21/ЄС Європейського парламенту та Ради від 15 березня 2006 року «Про управління відходами видобувних підприємств, та якою вносяться зміни до Директиви 2004/35/ЄС»;
- Директиви 2010/75/ЄС про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль забруднення);
- Директиви 96/82/ЄС про управління ризиками масштабних аварій, в яких задіяні небезпечні речовини, з поправками, внесеними Директивою 2003/105/ЄС та Регламентом (ЄС) 1882/2003;
- Директиви 2011/92/ЄС про оцінку впливу деяких державних і приватних проектів на навколишнє природне середовище;
- Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу на стан довкілля окремих проектів та програм;
- Директиви 94/62/ЄС Європейського парламенту та Ради від 20 грудня 1994 року «Про упаковку та відходи упаковки»;
- Директиви 2012/19/ЄС Європейського парламенту та Ради від 4 липня 2012 року «Про відходи електричного та електронного обладнання (ВЕЕО)»;
- Директиви 2006/66/ЄС Європейського парламенту та Ради від 6 вересня 2006 року «Про батареї і акумулятори та відпрацьовані батареї і акумулятори».

Метою Регіонального плану управління відходами Закарпатської області до 2034 року є забезпечення сталого управління відходами в області та впровадження стратегічного планування з урахуванням принципів міжмуніципального співробітництва, сформованих на підставі аналізу поточного стану системи управління відходами в області, європейського досвіду

впровадження сучасних методів та технологій з управління відходами, під час здійснення всіх операцій з їх збирання, перевезення, відновлення та видалення, планування системи управління відходами в області на основі кластерного підходу та впровадження заходів із зменшення утворення відходів, сприяння їх повторного використання, рециклінгу та відновлення, здійснення заходів із зниження їх негативного впливу на навколишнє природне середовище довкілля та здоров'я людей.

РПУВ містить комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, узгоджених за строками та ресурсним забезпеченням з усіма задіяними виконавцями, спрямованих на забезпечення сталого управління відходами в регіоні з урахуванням принципів співробітництва місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, сформованих на підставі оцінки поточного стану сфери управління відходами та розроблених моделей.

РПУВ містить наступні розділи:

- вступна частина;
- характеристика регіону;
- аналіз поточного стану системи управління відходами в регіоні;
- планування системи управління відходами в регіоні;
- моніторинг та оцінка ефективності виконання регіонального плану управління відходами;
- інформація про стратегічну екологічну оцінку;
- інформаційні джерела;
- додатки.

РПУВ є документом планування, що визначає напрями розвитку інфраструктури управління відходами в Закарпатській області, з метою зменшення їх впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людей, забезпечення реалізації державної політики у сфері управління відходами на регіональному рівні.

В ході розробки РПУВ було використано дані державної та галузевої статистик, запити до територіальних громад, реєстри Екосистеми <https://eco.gov.ua/registers>, портал відкритих даних <https://data.gov.ua/>, дані профільних структурних підрозділів обласної військової адміністрації, дані Національного плану та стратегії управління відходами, дані з нормативно-правових та нормативно-методичних актів, дані з відкритих джерел.

При розробці РПУВ було:

- локалізовано цільові показники, очікувані кількісні і якісні показники;
- спрогнозовано динаміку утворення побутових відходів;
- визначено кількість влаштування Пунктів роздільного збирання відходів;
- проведено кластеризацію сфери управління побутовими відходами в області;
- здійснено SWOT-аналіз системи управління відходами;
- обґрунтовано розміщення регіональних об'єктів управління побутових відходів;
- опрацьовано інвестиційні сценарії для варіативних технологічних рішень з європейських практик;
- розраховано вартість створення інфраструктури управління побутовими відходами та вартість закриття існуючих об'єктів захоронення відходів;
- розроблено завдання, заходи та індикатори виконання плану тощо.

Основні завдання РПУВ включають інституційні, організаційно-технічні, інвестиційні, технологічні та технічні, екологічні та освітньо-виховні заходи, які сформовані на основі заходів, передбачених Національним планом управління відходами до 2033 року та Національною стратегією управління відходами в Україні до 2030 року, та спрямовані на реалізацію державної політики у

сфері управління відходами і розв'язання проблем сфери управління відходами у Закарпатській області.

На кожне завдання визначено заходи, відповідальні виконавці, строки здійснення заходів, джерела та обсяги фінансового забезпечення, засоби контролю за станом здійснення заходів та проведення моніторингу результатів їх впровадження у сфері управління відходами на території Закарпатської області.

РПУВ охоплює всі види діяльності у сфері управління відходами на території Закарпатської області.

Реалізація завдань і заходів РПУВ сприятиме ефективній інтеграції положень директив Європейського Союзу для переходу до мінімізації забруднення, передбачає розбудову інфраструктури управління відходами та покращенню екологічної ситуації в області.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Для підготовки зазначеного Розділу використовувались дані Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища за 2023 рік, Екологічний паспорт області за 2023 рік та статистичні дані, підготовлені Головним управлінням статистики у Закарпатській області.

Закарпатська область – одна з наймолодших областей України. Як адміністративно-територіальна одиниця вона утворена і входить до її складу з 22 січня 1946 року. За територіально-адміністративним поділом включає 6 районів, 5 міст обласного підпорядкування, та 64 обласні територіальні громади (ТГ). Обласний центр – м. Ужгород.

Область розташована на крайньому заході України. Вона межує з Львівською та Івано-Франківською областями, а також із чотирма державами Європейського Союзу. Кордон області більшою ділянкою співпадає з державним кордоном України (загальною протяжністю 467,3 км), у тому числі з Польщею – 33,4 км, Словаччиною – 98,5 км, Угорщиною – 130,0 км та Румунією – 205,4 км. Унікальні географічне та геополітичне розташування області в центрі Європи та вагомий природно-ресурсний і історико-культурний потенціал сприяють розвитку рекреаційно-туристичної галузі.

Площа області становить 12,8 тис.км² (2,1% території України). Закарпатська область є унікальною екологічною системою заходу України з різноманітним рельєфом та кліматичними умовами, що зумовлені вертикальною поясною та різноманітністю ландшафтів. Її територія з півночі захищена Карпатським хребтом, з північного заходу – Татрами, з півдня – західними Румунськими горами і Марамороським масивом. З іншими областями країни Закарпаття з'єднують Яблонецький, Вишківський, Ужоцький, Верецький та Воловецький перевали висотою від 931 до 1614 м н.р.м.

Близько двох третин території Закарпаття займають гори з найвищою горою України (г. Говерла, 2061 м. н.р.м.). Область розташована на південно-західних схилах Українських Карпат (Східні Карпати) і на прилеглій до них Закарпатській низовині, яка є частиною Середньо-дунайської низовини. Гірська частина області включає три групи асиметричних хребтів з більш похилими південно-західними схилами, які прорізані численними долинами гірських річок. У центрі – ланцюг Полонинських гір з плоскими вершинами – полонинами, які вкриті гірськими луками і

частково використовуються як пасовища. Найбільші полонини: Рівна, Красна, Боржава, Свидовець та ін.

Територія області є водозбірним басейном р. Тиса, яка є притокою р. Дунай. Усі річки та потічки, які формуються по долинах і ущелинах гір, а їх на Закарпатті понад 9 тисяч, є її притоками. Найбільші з них – це річки Тересва, Тересва, Ріка, Боржава, Латориця і Уж. Дві останні впадають у р. Бодрог уже на території Словаччини, яка в подальшому впадає в р. Тиса. Водний режим річок є дуже змінним. Він залежить від погодно-кліматичних умов і тісно пов'язаний зі станом лісів Українських Карпат.

Закарпаття багате на різноманітні корисні копалини. Розвідано близько 220 родовищ, в яких наявні 30 матеріалів, що мають промислове значення. Це: кольорові, рідкісні та дорогоцінні поліметали (золото, срібло, ртуть, германій, цинк, свинець та ін.), неметали (барит, цеоліт, бентоніт, доломіт, алуніт), сіль, вугілля, газ, будівельні матеріали (мармур, базальт, андезит, керамзит, перліт і ін.), мінеральні і термальні води. Формування більшості родовищ корисних копалин пов'язано з останнім геологічним етапом розвитку Карпат (вулканічні формування). Однак наявні також формування кристалічних сланців, мармурів, кварцитів тощо, які розміщені на великих глибинах, а в Мармороському кристалічному масиві виходять на денну поверхню (Рахівський район). Їх утворення відбулося на початковому етапі формування гір (230-240 млн. років тому).

Клімат Закарпаття є помірно континентальним з достатнім і надлишковим зволоженням, нестійкою весною, не дуже спекотним літом, теплою осінню і м'якою зимою. Середньорічна швидкість вітру у різних місцях становить 1,2-2,4 м/с. Максимальна швидкість, яка зареєстрована в районі міст Хуст і Міжгір'я та на полонинах досягає близько 40 м/с. Середньомісячна багаторічна температура січня у горах становить -7,8°C, тоді як у низині (м. Ужгород) тільки -3,1°C, а влітку 11-14°C у високогір'ї і 20-21°C на низині. В залежності від висотного місцеположення території змінюється кількість опадів. Середньорічні опади в низинній зоні становлять 600-800 мм, а в горах – 1000-1500 мм (у рік високої водності до 2500 мм).

2.1. Атмосферне повітря

У зв'язку із законом України "Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни" у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення, органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації, тому деяка інформація щодо обсягів викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферне повітря області надається за 2021 рік.

Протягом 2023 року відбулося незначне зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення. Обсяги забруднюючих речовин, які надійшли у повітряний басейн у 2023 році від стаціонарних джерел забруднення, за даними Головного управління статистики, зменшились на 18 % і складають 2,8, тис. тонн проти 3,4 тис. тонн у 2022 році. Крім того, 0,2 млн. т становлять обсяги викидів діоксиду вуглецю.

В середньому по області одним підприємством у 2023 році було викинуто в атмосферу 21,666 т забруднюючих речовин.

Зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря відбулось за рахунок основних забруднювачів атмосферного повітря в регіоні АТ "Закарпатгаз" та магістральних газопроводів Закарпатського обласного лінійного виробничого управління магістральних газопроводів, конкретніше від кількості об'ємів перекачаного цими підприємствами газу.

Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2023 рік та два попередні роки наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2023 рік та два попередні роки

Показники	2021	2022	2023
Загальна кількість (одиниць) дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, виданих у поточному році суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до:	78	117	47
другої групи	12	4	14
третьої групи	66	113	33
Викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел, тис. т	239,8	203,4	202,8
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км ² , т	0,2	-	-
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг	2,3	-	-

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні по окремим населеним пунктам наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні по окремим населеним пунктам, тис. т.

	2023
Всього по області:	2,8
Берегівський	0,1
Мукачівський	1,4
Рахівський	0,0
Тячівський	0,1
Ужгородський	1,1
Хустський	0,1

Показники викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення характеризуються даними економічної та промислової діяльності, видами викидів, а також у розрізі адміністративно-територіальних одиниць. Дані охоплюють 2023р. у порівнянні з 2022р. та представлені в табл. 3 та 4.

Таблиця 3

Викиди забруднюючих речовин в атмосферну від стаціонарних джерел забруднення за видами економічної діяльності у 2023 році

№	Види економічної	Кількість	Обсяги викидів	Викинуто в
---	------------------	-----------	----------------	------------

	діяльності	підприємств, які мали викиди, од	тис. т	у % до 2022 р.	середньому одним підприємством, тонн
1	Усі види економічної діяльності	130	2,8	82,8	21,666
	у тому числі:				
1.1	добувна промисловість і розроблення кар'єрів	7	0,0	108,3	5,692
1.2	переробна промисловість	45	0,6	116,2	12,441
1.3	транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	17	1,6	69,7	96,793
1.4	охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	26	0,1	90,4	2,506
1.5	освіта	11	0,2	215,0	14,087
1.6	постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря	2	0,0	13,7	2,085
1.7	інші види діяльності	22	0,3	150,0	13,636

Таблиця 4

Викиди забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення у 2023 році

	Обсяги викидів, тонн		Збільшення (зменшення) викидів проти 2020 р.. тонн	У % до 2020 р.	Викинуто в середньому одним підприємством, тонн
	2023	2022			
Всього по області					
Берегівський	2816,595	3403,309	– 586,714	82,8	21,666
Мукачівський	87,523	750,133	– 662,61	11,7	5,470
Рахівський	1424,212	1258,772	165,44	113,1	36,518
Тячівський	17,248	24,060	– 6,812	71,7	4,312
Ужгородський	38,068	34,206	3,862	111,3	7,614
Хустський	1125,484	1098,717	26,767	102,4	21,644

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Об'єми викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення на душу населення в порівнянні з 2022 роком зменшилися (з 3,4 кг до 2,8 кг).

Показники викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення та всіма видами автотранспорту представлені в таблиці 3 та рис. 1.

Головними причинами забруднення атмосферного повітря є кількість перекачаного газу, застаріле технічне обладнання, профілактичні ремонтні роботи на компресорних станціях. Неефективна робота застарілого газоочисного обладнання спостерігається на асфальтобетонних заводах Закарпатського облавтодору, потужних котельнях Мукачівських, Берегівських та Хустських тепломереж. Також погано оснащені золоуловлювачами котельні Мінтранспорту і зв'язку України.

Значно краще облаштовані пилогазоочисним обладнанням підприємства з іноземним капіталом, а саме : Ужгородська філія ТЗОВ "ЕНО-Меблі", ТОВ "Фішер-Мукачево", ТЗОВ "Ено-Меблі" м Мукачево, ТЗОВ "Ено-Довге", ТЗОВ "Джейбіл Сьоркіт Юкрейн Лімітед", ТЗОВ "Флекстронік", ПрАТ "Єврокар", ТЗОВ "Ядзакі Україна" та ТЗОВ "Атлант" м. Хуст.

Головним забруднювачем атмосферного повітря Закарпатської області продовжує і надалі залишатися автотранспорт, викиди від якого в 2023 році склали 96,8 % від загального обсягу викидів. За останні роки значно виросла кількість автомобільного транспорту, відмічається ріст автозаправних станцій, що є вагомим джерелом у забрудненні атмосферного повітря.

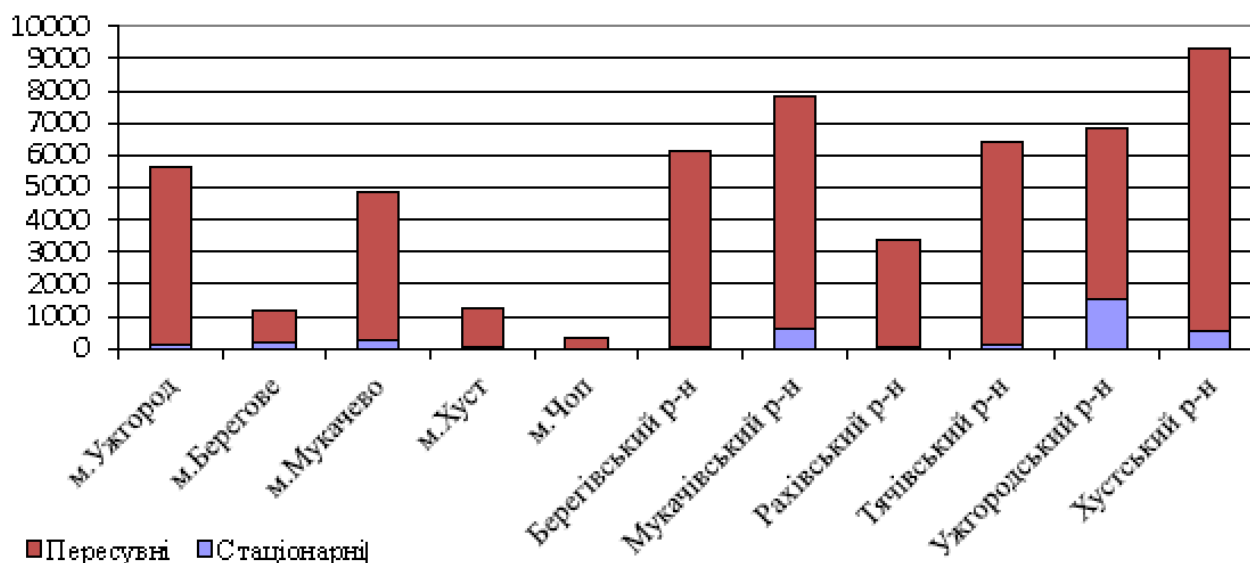

Рис. 1. Показники викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря в Закарпатській області за 2020 рік

В загальному викиди найпоширеніших забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферне повітря 2020 року порівняно з 2019 роком зменшились із 0,34 до 0,30 тис. т. Викиди твердих речовин пилу в порівнянні з попереднім роком залишились майже без змін. Викиди оксидів азоту в атмосферне повітря залишились майже без змін на рівні 0,02 тис. т. Викиди діоксиду сірки в атмосферне повітря 0,2 тис. т. Зменшились викиди оксиду вуглецю із 1,3 до 1,1 тис. т.

Динаміка та обсяги викидів стаціонарними та пересувними джерелами в атмосферне повітря, в тому числі по найпоширеніших речовинах представлені в табл. 5 та рис. 2.

Таблиця 5

Викиди окремих забруднюючих речовин і діоксиду вуглецю в атмосферне повітря у 2023

році

Назва забруднюючої речовини	2021		2022		2023	
	стаціонар. дж.	пересув. дж.	стаціонар. дж.	пересув. дж.	стаціонар. дж.	пересув. дж.
Викиди забруднюючих речовин, усього, тис. т	2,8	*	3,4	*	2,8	*
у тому числі:	0,0	*	0,0	*	0,0	*
метали та їх сполуки	0,0	*	0,0	*	0,0	*
стійкі органічні забруднювачі	0,0	*	0,0	*	0,0	*
оксид вуглецю	1,1	*	0,9	*	0,9	*
діоксид та інші сполуки сірки	0,0	*	0,0	*	0,0	*
сполуки азоту	0,8	*	0,6	*	0,5	*
з них оксиду азоту	0,0	*	0,0	*	0,0	*
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	0,2	*	0,2	*	0,3	*
неметанові леткі органічні сполуки	0,1	*	0,1	*	0,1	*
метан	0,6	*	1,6	*	1,0	*
інші	0,0	*	0,0	*	0,0	*
крім того, діоксид вуглецю (млн т)	0,2	*	0,2	*	0,2	*

*Показник не передбачений планом державних статистичних спостережень

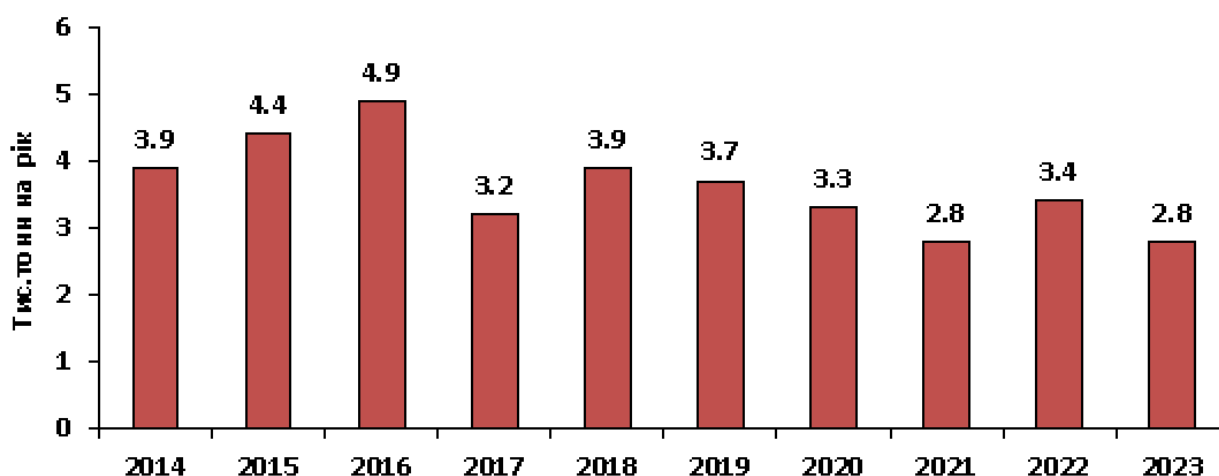

Рис. 2. Динаміка обсягу викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел в Закарпатській області

2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

Серед підприємств, які здійснюють найбільші викиди в атмосферне повітря в регіоні залишаються АТ "Закарпатгаз" та магістральні газопроводи Закарпатського лінійного виробничого управління, частка викидів від яких в загальному обсязі складає 80 % або 2,7 тис. тонн (71 % - підприємства Закарпатського лінійного виробничого управління та 9 % - АТ "Закарпатгаз").

Отже, зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря залежить саме від цих підприємств, конкретніше від кількості об'ємів перекачаного цими підприємствами газу та профілактичними ремонтними роботами на компресорних станціях.

2.1.3. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

За даними Закарпатського обласного центру з гідрометеорології, пункти спостереження за забрудненням атмосферного повітря, розташовані тільки в м. Ужгород.

У 2023 році на території Закарпатської області транскордонних забруднень атмосферного повітря не виявлено.

2.1.4. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Спостереження за якісним складом атмосферного повітря в Закарпатській області в 2023 році проводився Закарпатським обласним центром з гідрометеорології в м. Ужгороді на 2-ох стаціонарних постах спостереження та Закарпатською обласною санітарно-епідеміологічною станцією точково у населених пунктах області у місцях проживання і відпочинку населення.

Пости спостереження за забрудненням атмосферного повітря в м. Ужгород розташовані:

- ПСЗ № 1 — в адміністративно — житловому районі міста, пр. Свободи, 2;
- ПСЗ № 2 — в промисловому районі, вул. Паризької Комуні, 2.

Аналіз матеріалів спостережень за вмістом забруднювальних речовин в атмосферному повітрі протягом року показує, що пріоритетними забруднювачами атмосферного повітря міста Ужгорода в 2023 році залишаються формальдегід, діоксид азоту, пил, оксид азоту (II) та оксид вуглецю (II). Індекс забруднення атмосферного повітря 5 пріоритетними забруднювальними речовинами склав 5,68 (в 2022 році – 4,92), в тому числі: індекс забруднення формальдегідом – 2,84, діоксидом азоту – 1,40, пилом – 0,60, оксидом азоту – 0,51 та оксидом вуглецю – 0,33.

V3 (високе забруднення) – перевищення однією або кількома забруднювальними речовинами значення 5 ГДК_{м.р.}, або EV3 (екстремально високе забруднення) – перевищення однією або кількома забруднювальними речовинами значення 10 ГДК_{м.р.}, навколишнього природного середовища у звітному році не спостерігалось.

В 2023 році перевищення максимальної разової гранично допустимої концентрації забруднювальних речовин в атмосферному повітрі не виявлено при аналізі проб атмосферного повітря на вміст формальдегіду.

Перевищення середньомісячної концентрації забруднювальних речовин, у порівнянні із середньодобовою гранично допустимою концентрацією, виявлено для діоксиду азоту.

Середньомісячний рівень забруднення атмосферного повітря діоксидом азоту був вищим ГДК_{с.д.} в січні, березні, травні, липні - серпні та жовтні; в вересні, листопаді - грудні середня концентрація дорівнювала середньодобовій ГДК, в інші місяці року була нижчою ГДК_{с.д.}. Середня річна концентрація склала 1,5 ГДК_{с.д.}. Найвище середньомісячне забруднення спостерігалось в травні і серпні (1,5 ГДК_{с.д.}). Максимальна разова концентрація діоксиду азоту (1,9 ГДК_{м.р.}) спостерігалась на ПС3.

Забруднення атмосферного повітря оксидом азоту протягом 2023 року було нижчим ГДК_{с.д.}. Середньорічна концентрація склала 0,5 ГДК_{с.д.}. Максимальне значення разової концентрації оксиду азоту склало 0,28 ГДК_{м.р.}.

Середньорічна концентрація пилу склала 0,6 ГДК_{с.д.}. Максимальна разова концентрація пилу спостерігалась на ПС3-2 0,5 ГДК_{м.р.}.

Середньорічна концентрація оксиду вуглецю склала 0,29 ГДК_{с.д.}. Максимальне значення разової концентрації оксиду вуглецю, 0,58 ГДК_{м.р.}, спостерігалось на ПС3-2.

Середньорічна концентрація діоксиду сірки в атмосферному повітрі міста в 2023 році склала 0,28 ГДК_{с.д.}. Максимальна разова концентрація діоксиду сірки (0,08 ГДК_{м.р.}) спостерігалась на ПС3.

Забруднення атмосферного повітря розчинними сульфатами протягом року залишалось нижчим значення ГДК_{с.д.}. Середній рівень забруднення склав 0,1 ГДК_{с.д.}. Максимальна разова концентрація розчинних сульфатів склала 0,07 ГДК_{м.р.}.

Забруднення атмосферного повітря важкими металами, за результатами спостережень 2023 року, залишалось нижчим ГДК_{с.д.}. Вмісту кадмію в атмосферному повітрі міста не виявлено.

Середній рівень забруднення нікелем дорівнює 40 нг/м³.

Середній рівень забруднення свинцем склав 0,01 мкг/м³.

Рівень забруднення атмосферного повітря за значенням ІЗА представлено в табл. 6.

Найбільші середні і максимальні концентрації забруднюючих речовин (в кратності ГДК) в атмосферному повітрі міст представлено в табл. 7.

Таблиця 6

Рівень забруднення атмосферного повітря за значенням ІЗА

Міста, (значення ІЗА)	Забруднюючі речовини, які визначають високий рівень забруднення атмосферного повітря
Ужгород, 2023 рік ІЗА ₅ = 5,68	Формальдегід : ІЗА = 2,84
	Діоксид азоту : ІЗА = 1,40
	Оксид азоту : ІЗА = 0,60
	Пил : ІЗА = 0,51
	Оксид вуглецю : ІЗА = 0,33

Таблиця 7

**Найбільші середні та максимальні концентрації забруднюючих речовин (в кратності ГДК)
в атмосферному повітрі міст**

Забруднююча речовина	Місто	Середньорічна концентрація	Максимальна разова концентрація
Пил	Ужгород	0,6 ГДК _{с.д.}	0,5 ГДК _{м..р.}
Діоксид сірки	Ужгород	0,28 ГДК _{с.д.}	0,08 ГДК _{м..р.}
Діоксид азоту	Ужгород	1,5 ГДК _{с.д.}	1,9 ГДК _{м..р.}
Оксид вуглецю (II)	Ужгород	0,29 ГДК _{с.д.}	0,58 ГДК _{м..р.}
Сірчана кислота та розчинні сульфати	Ужгород	0,1 ГДК _{с.д.}	0,07 ГДК _{м..р.}
Оксид азоту	Ужгород	0,5 ГДК _{с.д.}	0,28 ГДК _{м..р.}
Формальдегід	Ужгород	2,3 ГДК _{с.д.}	0,63 ГДК _{м..р.}

2.1.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Дослідження атмосферного повітря в населених пунктах області на визначення стану його забруднення в 2022 році виконували 11 відокремлених структурних підрозділів ДУ "Закарпатський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України". Відбір проб при цьому відбувався на маршрутних постах спостереження, а результати лабораторних досліджень визначалися по 7 інгредієнтах (пил, сірчистий ангідрид, діоксид азоту, СО, аміак, фенол, формальдегід) та оцінювалися як максимально разові концентрації.

Стаціонарні пости (2) функціонують тільки в м. Ужгород.

Із загальної кількості досліджених проб атмосферного повітря 1144, тільки 146 проб атмосферного повітря, відібраних в сільських поселеннях (12,7 %). Вимогам гігієнічного регламенту не відповідало 2 проби атмосферного повітря (0,17 %) за вмістом діоксиду азоту в м. Мукачево.

Оцінку можливого негативного впливу атмосферного повітря на стан здоров'я населення навіть окремих регіонів області за даними лабораторій ДУ "Закарпатський ОЦКПХ МОЗ" зробити неможливо, що пов'язане з незначною кількістю для змістовного аналізу даних лабораторних досліджень атмосферного повітря.

2.1.6. Державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря

Для здійснення нормування та регулювання у сфері викидів в атмосферне повітря, в установленому законом порядку протягом 2023 року було розглянуто 52 заяв підприємств, установ, організацій та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності щодо видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря поданих згідно з інформаційними картами через центри надання адміністративних послуг, та видано 47 дозволів на викиди, 5 відмовлено у видачі відповідного дозволу до усунення причин, що стали підставою для відмови.

Надано дані про величини фонових концентрацій забруднювальних речовин в атмосферному

повітрі для розробки проектів ОВД, ОВНС та документів, в яких обґрунтовуються обсяги викидів забруднюючих речовин 16 суб'єктам господарювання.

Щодо здійснення державного контролю атмосферного повітря, то 4 серпня 2020 року під головуванням заступника голови обласної державної адміністрації було проведено нараду щодо питання співпраці з Державною екологічною інспекцією у Закарпатській області у сфері охорони навколишнього природного середовища та налагодження оперативного обміну інформацією. На виконання Протоколу наради перелік виданих дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами на об'єкти, які належать до другої та третьої групи щомісячно надається до державної екологічної інспекції у Закарпатській області та розміщується на веб-сайті департаменту.

На виконання підпункту 3 пункту 4 постанови Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 року №827 "Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря", в частині впровадження Програми державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря на 2022-2026 роки Закарпатської зони, яка погоджена Міндовкілля 17.05.2022 №25/1-12/6138-22 та затверджена розпорядженням голови Закарпатської обласної державної адміністрації – начальником Закарпатської обласної військової адміністрації 15.06.2022 №262.

2.2. Зміна клімату

2.2.1. Тенденції зміни клімату

Клімат Закарпаття помірно-континентальний; завдяки Карпатам, що охороняють Закарпаття з півночі, він тепліший від інших частин України, які знаходяться в такій самій географічній ширині. Клімат зокрема сприятливий на низовині й підгір'ї та дозволяє на культуру садів і винограду, а навіть деяких субтропічних рослин (температура Ужгороду на висоті 132 м: в січні —3,1°C; в липні +20,1 °C; 770 мм опадів); в горах клімат змінюється залежно від висоти (напр., Ясіня на висоті 652 м — в січні —7,7°C, в липні +16,9 °C, 1 030 мм опадів). Ще більше впливає висота на рослинність, яка поділяється на ряд смуг: лісостеп, рослинність на низовині, підгірська смуга до 400 м, нижча і вища смуга лісів та смуга полонин із субальпійською рослинністю.

Достовірно встановлено, що середня температура повітря у поверхні Землі дійсно зростає в усіх регіонах світу. Внаслідок цього в атмосфері відбувається перебудова глобальних процесів перенесення тепла і вологи на всіх континентах, яка супроводжується різким почастищенням природних катаклізмів, - засух і повеней, тайфунів і смерчів, зсувів, обвалів та інше. Вважається, що головним винуватцем глобального потепління є парниковий ефект.

Заклопотаність світової громадськості проблемою зміни клімату виразилася в ухваленні ряду міжнародних угод. У 1992 р. 154 країни підписали рамкову Конвенція ООН про зміну клімату, а в 1997 р. було прийнято Кіотський протокол.

Обидва документи ратифіковано в багатьох країнах, включаючи Україну, і вступили в силу.

Україна ратифікувала Рамкову Конвенцію ООН про зміну клімату в 1996 р. й тим самим взяла на себе певні зобов'язання. Серед них – систематичні спостереження та дослідження клімату на території країни, що передбачено статтею 5 Конвенції, і цим займаються національні гідрометеорологічні служби, у тому числі й України. Гідрометслужба здійснює спостереження і виконує наукові дослідження по основних кліматоутворюючих чинниках на території України, проводить аналіз особливостей регіонального клімату по основних метеорологічних параметрах за час інструментальних спостережень, деталізує їх динаміку за останній

кліматичний період.

Встановлено, що клімат, як і всієї Земної кулі, за весь період інструментальних спостережень потеплів, а динаміка зміни клімату значною мірою є синхронною із змінами глобального клімату. Потепління характеризується нерівномірністю – періоди стрімкого збільшення температури змінювалися його уповільненням, або похолоданням. У такі періоди на тлі загального потепління відмічаються хвилі холоду із заморозками, що представляє небезпеку для багатьох галузей економіки; зокрема сільського господарства.

Існуюча політика заходів щодо мінімізації негативного впливу зміни клімату призводить до деякого скорочення викидів парникових газів, проте поки воно не стало відчутним. Для істотного зменшення антропогенного впливу на кліматичну систему необхідні значні інвестиції в нові технології виробництва.

Безперечно, клімат змінюється. Негативні наслідки цих змін можуть і повинні узгоджуватися консолідованою діяльністю суспільства. Один з прикладів цього – ухвалення Рамкової Конвенції ООН по зміні клімату та Кіотського протоколу до неї. Стабілізація і подальше зменшення впливу на кліматичну систему є одним з основних чинників стійкого (збалансованого) розвитку як суспільства в цілому, так і окремих держав.

За даними Головного управління статистики у Закарпатській області в 2023 році викид парникового газу діоксиду вуглецю у повітряний басейн від стаціонарних джерел забруднення Закарпатської області спостерігається на рівні 0,2 млн. т.

2.2.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів

парникових газів та адаптації до зміни клімату Політика Департаменту екології та природних ресурсів Закарпатської обласної державної адміністрації у сфері скорочення викидів парникових газів заключається у зобов'язанні основних забруднювачів атмосферного повітря скоротити викиди парникових газів на 20-25 % в порівнянні з 1990 роком та добровільному скороченні викидів для інших підприємств більше ніж у два рази у порівнянні з 1990 роком.

Обласною державною адміністрацією, райдержадміністраціями та міськвиконкомами Закарпатської області вживаються заходи, спрямовані на покращення екологічної ситуації та зменшення викидів парникових газів:

- у проектах Генеральних планів населених пунктів проводиться аналіз використання території і оцінка стану навколишнього природного середовища, передбачаються заходи з його поліпшення;
- промислові та комунальні об'єкти, які здійснюють шкідливий вплив на навколишнє природне середовище, виносяться за межі житлових зон;
- здійснюється комплекс заходів з технічного переоснащення об'єктів теплоенергетики, зменшується кількість опалювальних та виробничих котелень;
- виносяться за межі населених пунктів рух транзитного автотранспорту, покращується пішохідно-вулична мережа;
- здійснюються заходи щодо збільшення кількості зелених насаджень загального користування і спеціального призначення, збільшуються загальні площі лісових насаджень.

З метою оцінки антропогенних викидів проводиться щорічна інвентаризація джерел забруднення атмосферного повітря, створено відповідну базу даних, здійснюється моніторинг та аналіз стану атмосферного повітря, створено базу дозволів на викиди забруднюючих

речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Державна статистична звітність подається у відповідності до міжурядових вимог обліку антропогенних викидів та абсорбції поглиначами парникових газів. Основними забруднювачами атмосферного повітря в регіоні залишаються АТ "Закарпатгаз" та магістральні газопроводи Закарпатського лінійного виробничого управління, частка викидів від яких в загальному обсязі складає 80 % або 2,7 тис.тонн (71% – підприємства Закарпатського лінійного виробничого управління та 9% – АТ "Закарпатгаз"). Отже, зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря залежить саме від цих підприємств, конкретніше від кількості об'ємів перекачаного цими підприємствами газу та профілактичними ремонтними роботами на компресорних станціях. На сьогодні питання щодо реконструкції об'єктів газотранспортної системи вирішуються на рівні Уряду. Реконструкція та модернізація газотранспортної системи дозволить суттєво знизити викиди парникових газів в атмосферне повітря.

Для забезпечення потреб з адаптації до зміни клімату необхідно на міжнародному рівні запровадити механізм фінансування для покриття необхідних першочергових заходів з адаптації до наслідків зміни клімату. Окрім торгівлі квотами за викиди та відрахування до спеціального фонду 2% одиниць скорочення викидів необхідно щоб країни, які не входять до додатку 1 Кіотського протоколу доклали найбільших зусиль у боротьбі зі зміною клімату шляхом зменшення викидів парникових газів.

Також зменшити негативний антропогенний вплив і адаптувати до зміни клімату економіку і життєдіяльність суспільства. Це й впровадження нових видів енергії, і створення стимулів зменшення негативного впливу, і розробка критеріїв оцінки позитивної політики, добровільних угод і дій.

2.2.3. Політика та заходи у сфері охорони озонowego шару

Вплив озоноруйнівних речовин на довкілля є загрозою здоров'ю для населення та біосфери. Як свідчать спостереження, за загальним вмістом озону над територією України, за останні 10 років товщина озонowego шару зменшилась приблизно на 5 %. Руйнування озонowego шару відбувається внаслідок таких причин:

- активне функціонування хімічної промисловості та використання азотних добрив;
- хлорування питної води та використання фреонів;
- спалювання ракетного палива двигунами літаків;
- утворення смогу у великих індустріальних містах.

У разі підвищення УФ-фону (ультра-фіолетового фону) знижується врожайність багатьох культур, розвиваються серйозні захворювання людей і тварин, збільшується кількість шкідливих мутацій. Збільшення інтенсивності УФ-випромінювання призводить до додаткової генерації озону у приземних шарах атмосфери та підвищенню концентрації інших потенційно шкідливих оксидантів. Озон в стратосфері виникає під впливом ультрафіолетового випромінювання Сонця. Але цей "корисний" озон поступово руйнується в результаті виробничої діяльності людини, коли в атмосферу викидаються речовини, що руйнують озон, а саме: хлорфторвуглеці, гідрохлорфторвуглеводні, галонени, бромистий метил, чотирихлористий вуглець і метилхлороформ. Ці речовини застосовувалися і зараз ще застосовуються в холодильниках, піноутворювачах, вогнегасниках, розчинниках, пестицидах і аерозольних розпилювачах. Випущені в атмосферу, ці речовини руйнуються дуже повільно, іноді роками та поступово з тропосфери переходять в стратосферу. Там вони руйнуються інтенсивними УФ променями з вивільненням молекул хлору і броду, які в свою чергу руйнують "корисний" озон. Підраховано, що один атом хлору може зруйнувати мільйон молекул озону. Спостереження за станом

озонового шару ведеться в Україні на 6-ти озонOMETричних станціях, розташованих в містах Борисполі, Києві, Львові, Прилуках, Сімферополі та Тернополі. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2004 року №256 "Про затвердження програми припинення виробництва та використання озоноруйнівних речовин на 2004-2030 роки", більша частина підприємств Закарпатської області здійснює комплекс заходів щодо припинення використання озоноруйнівних речовин в усіх сферах господарства та використання озононебезпечних речовин. Аналогічна ситуація стосується експорту, імпорту озоноруйнівних речовин, ввіз/вивіз яких потребує ліцензію на експорт та імпорт речовин, зазначених у додатках постанови Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 р. № 1109 "Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2020 рік". Ліцензії видаються на виконання положень Монреальського протоколу на підставі погодження на ввезення або вивезення озоноруйнівних речовин, що надається Мінприроди України в установленому цим органом порядку.

Перехід підприємств, що використовують озоноруйнівні речовини, на озонобезпечні замінники згідно затвердженого плану здійснюється на наступних підприємствах:

- ВАТ "Мукачівський завод "Точприлад" (наказ по підприємству № 371 від 09.06.2005 р.);
- КП "Мукачівський центральний ринок".

Експорт/імпорт озоноруйнівних речовин, ввіз або вивіз, яких потребує наявність дозвільних документів, а саме ліцензію Мінприроди України для речовин, які є озоноруйнівними або у разі відсутності озоноруйнівних речовин у продукції, яка може їх містити, листа роз'яснення Міндовкілля України.

2.3. Водні ресурси

2.3.1. Водні ресурси та їх використання

Водні ресурси області формуються за рахунок поверхневого стоку річок басейну ріки Тиса, місцевого річкового стоку, що утворюється в межах області, транзитного річкового стоку, що утворюється на території Румунії, Угорщини та Словаччини, а також експлуатаційних запасів підземних вод.

Річки Закарпатської області в географічному плані розміщені і належать до басейну одного із найбільших приток ріки Дунай – річки Тиса, яка є основною водною артерією області. Загальна протяжність річки Тиса — 967 км, з них в межах України – 262 км. Всі річки беруть свій початок у високогірній частині Карпат. Територія області перерізана густою річковою мережею, і її середня густина складає 1,7 км/кв. км. Всього в області протікає 9426 рік, сумарною довжиною 19723 км. Загальна довжина 155 річок, кожна з яких довша 10 км, становить 3,43 тис. км. З них ріки Тиса, Боржава, Латориця та Уж мають довжину більш як 100 км кожна. Загальна протяжність річки Тиса — 967 км, з них в межах України – 262 км.

2.3.2. Водокористування та водовідведення

У 2023 році основними водокористувачами області забрано із природних водних об'єктів 37,787 млн. м³ води (на 10 % менше, ніж за попередній рік) та скинуто всього 45,202 млн. м³ зворотних вод (на 6,66 % більше, ніж у 2022 р.) у поверхневі водні об'єкти. У 2023 р. показник використання свіжої води у всіх галузях становив 22,183 млн. м³. Споживання свіжої води у 2023 році порівняно з 2022 р. зменшилось на 8,76 %. Найбільше використано води на питні і санітарно-гігієнічні потреби – 11,814 млн. м³. На зрошення використано 1,009 млн. м³, на

виробничі потреби – 5,573 млн. м³.

Динаміка водокористування за 2023 рік та два попередні роки наведено в таблиці 8.

Таблиця 8

Динаміка водокористування за 2023 рік та два попередні роки

Показники	Одиниця виміру	2021	2022	2023
Забрано води з природних джерел, усього	млн м ³	39,027	41,942	37,787
у тому числі:	млн м ³			
поверхневої		21,119	21,437	20,733
підземної	млн м ³	17,908	20,505	17,054
морської	млн м ³	-	-	-
Використано свіжої води, усього	млн м ³	22,236	24,312	22,183
у тому числі на потреби:	млн м ³			
питні і санітарно-гігієнічні		11,892	13,602	11,814
виробничі	млн м ³	3,711	4,144	5,573
зрошення	млн м ³	0,851	0,868	1,009
Витрачено води при транспортуванні	млн м ³	9,589	7,273	4,526
	% до забраної води	24,6	17,3	12
Скинуто зворотних вод, усього	млн м ³	39,719	42,592	45,436
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, усього	млн м ³			
з них: нормативно очищених, усього	млн м ³	39,521	42,380	45,202
у тому числі:	млн м ³			
на спорудах біологічного очищення		23,979	24,970	25,415
на спорудах фізико-хімічного очищення	млн м ³	0,031	-	-
на спорудах механічного очищення	млн м ³	2,061	2,102	2,312
нормативно чистих без очистки	млн м ³	9,557	11,576	11,569
забруднених, усього	млн м ³	3,893	3,733	5,907
у тому числі: недостатньо очищених	млн м ³	3,772	3,565	5,764
без очищення	млн м ³	0,121	0,168	0,143

2.3.3. Забруднення поверхневих вод

Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод. Забруднюючі речовини, що скидаються разом зі зворотними водами, а також обсяг забруднюючих речовин у 2021-2023 роках наведено в таблиці 9.

Таблиця 9

Скидання забруднюючих речовин зі зворотними водами у поверхневі водні об'єкти

Забруднююча речовина, що скидається разом зі зворотними водами	2021	2022	2023
	Обсяг забруднюючих речовин, тис. т	Обсяг забруднюючих речовин, тис. т	Обсяг забруднюючих речовин, тис. т
азот амонійний	0,148	0,063	0,071
БСК ₅	0,516	0,428	0,466
завислі речовини	0,500	0,473	0,478
нітрати	0,279	0,306	0,327
нітрити	0,020	0,015	0,025
сульфати	1,807	1,824	1,844
мінералізація	13,064	12,073	13,087
хлориди	1,983	2,322	2,035
ХСК	1,614	0,942	1,369
залізо	0,008	0,007	0,008
нафтопродукти	0,001	0,001	0,001
СПАР	0,008	0,009	0,01
фосфати	0,082	0,085	0,09
фосфор загальний	0,018	0,019	0,022
кадмій	-	-	0,001
нікель	-	-	0,001
свинець	-	-	0,001
цинк	-	-	0,001
скинуто забруднюючих речовин, всього	20,048	18,531	19,837

Спорудами механічної очистки обладнані в більшості підприємства харчової промисловості (переробка овочів та фруктів). Є підприємства, які обладнані очисними спорудами механічної та біологічної очистки, але скидів зворотних вод безпосередньо у поверхневі водойми не здійснюють. Всі автозаправні станції на території області обладнані очисними спорудами забруднених дощових стоків (брудовідстійниками та бензомаслоуловлювачами). На території частини АЗС встановлені також очисні споруди глибокої біологічної очистки господарсько-побутових стічних вод. У 2023 році у водні об'єкти скинуто 27,727 млн. м³ нормативно очищених зворотних вод, що на 2,4 % більше, ніж у 2022 році, нормативно чистих без очистки – 11,569 млн. м³, що на 0,06 % менше, ніж у 2022 році, забруднених – 5,907 млн. м³, що на 58% більше, ніж у 2022 році.

Використання води за видами економічної діяльності у 2023 році та двох попередніх роки наведено в таблиці 10.

Таблиця 10

Використання води за видами економічної діяльності у 2023 році та двох попередніх роки

Види економічної діяльності	2021		2022		2023	
	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної
Усього за регіоном	22,236	29,727	24,312	20,626	22,183	16,157
За видами економічної діяльності, у тому числі:						
промисловість	1,594	83,5	1,457	70,8	1,21	60,4
сільське господарство	4,966	0,000	4,966	0,000	4,883	0,0
житлово-комунальне господарство	11,874	0,000	13,885	0,000	11,994	0,0

У 2023 році зменшилось використання свіжої води порівняно з 2022 роком – усього 22,183 млн. м³. Основну частку використання води займають об'єкти житлово-комунального господарства – 11,994 млн. м³, що становить 54,07 % від загального об'єму. У сільському господарстві використалось у 2023 році 4,883 млн. м³ води, що становить 21,77 % від загального об'єму. На промисловість використано 1,21 млн. м³ води, що становить 5,45 % від загального об'єму. Технічний стан систем сільськогосподарського водопостачання в цілому перебуває на незадовільному рівні. Значна кількість існуючих водопроводів побудована без проектів або з великими відхиленнями від них. Велика частина мереж за своїм технічним станом вимагає заміни, потребують модернізації споруди. З погляду санітарно-гігієнічної надійності більшість сільських водопроводів не відповідають нормативним вимогам. Найбільшими забруднювачами поверхневих водойм і надалі залишаються об'єкти житлово-комунальних підприємств області. Із існуючих каналізаційних очисних споруд комунальних підприємств більшість потребують реконструкції, збільшення пропускної спроможності та впровадження нових технологій очищення стічних вод. Упродовж 2023 року на території області надзвичайні ситуації, що призвели б до забруднення поверхневих водойм басейну р. Тиси, не спостерігалися.

2.3.4. Транскордонне забруднення поверхневих вод

Упродовж 2023 р. в басейні р. Тиса надзвичайних забруднень транскордонного характеру, які б призвели до погіршення якості води, не відбулося.

2.3.5. Стан поверхневих вод

У 2023 році Державна установа "Закарпатський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України" та її відокремлені структурні підрозділи з урахуванням планів моніторингового лабораторного контролю, заявок від юридичних та фізичних осіб виконали лабораторні дослідження на визначення показників якості та безпечності питної води: санітарнохімічних, мікробіологічних, паразитологічних та радіологічних. Щорічно досліджуються зразки води джерел централізованого водопостачання, водопроводів (комунальних, відомчих, сільських, локальних), а також джерел

нецентралізованого водопостачання. Дослідження питної води проводились на 82-х водопроводах, результати лабораторних досліджень води не відповідали нормам у 40,2 %. Виконувалися лабораторні дослідження води 49 джерел питного водопостачання, при цьому вода 7-ми джерел не відповідала нормам (14,2 %). З 82-х водопроводів, на яких проводилися дослідження, 12 отримують воду з поверхневих джерел (14,6%). З 33-х водопроводів, де результати лабораторних досліджень не відповідали нормам, 8 водопроводів використовують воду з поверхневих джерел (водопроводи в Ужгородському районі – 1 (м. Чоп), Рахівському – 2, Мукачівському – 3 та Хустському – 2 районах). На визначення паразитологічних показників було досліджено 119 проб водопровідної питної води, а також 40 проб із джерел питного водопостачання (водозаборів), всі – без позитивних результатів. Населення Закарпатської області (переважно в сільській місцевості) використовує для господарсько-питних потреб джерела нецентралізованого водопостачання, а саме – колодязі шахтні (громадські та індивідуальні), каптажі, артезіанські свердловини. В 2023 році із загальної кількості джерел нецентралізованого водопостачання, на яких проводилися лабораторні дослідження питної води, результати лабораторних досліджень питної води не відповідали нормам у 22,2 % випадків. Переважна кількість об'єктів нецентралізованого водопостачання, на яких проводилися лабораторні дослідження питної води, – це шахтні колодязі громадські та індивідуальні (60,7 %), на 23,5 % з яких результати лабораторних досліджень не відповідали нормам.

На визначення паразитологічних показників було досліджено 189 проб питної води нецентралізованого водопостачання, всі – без позитивних результатів. Випадків спалахів гострих інфекційних захворювань кишкової групи, пов'язаних з неякісною питною водою, у 2023 році не було зареєстровано. З метою вивчення можливого негативного впливу скиду стічних та поверхневих вод на якість води поверхневих водойм, відокремлені структурні підрозділи ДУ "Закарпатський ОЦКПХ МОЗ" проводили систематичні спостереження за станом води у 8-ми постійних створах водоймищ I-ої категорії та у 65-ти постійних створах водоймищ II-ої категорії з відбором проб води на лабораторні дослідження. При цьому 46 створів були віднесені до місць масового відпочинку. Вода відкритих водоймищ досліджувалася на визначення паразитологічних показників, було досліджено 250 проб, у тому числі 18 – з водоймищ I-ої категорії та 97 проб із місць масового відпочинку (водоймища II-ої категорії). Одна досліджена проба не відповідала нормам (вода в межах місць масового відпочинку). Жодного випадку інфекційних захворювань, пов'язаних з водою поверхневих вод, під час оздоровчого сезону 2023 року в області не було зареєстровано.

Хімічний стан масивів поверхневих вод

За санітарно-хімічними показниками вода джерел питного водопостачання не відповідала нормам у 6,43 % випадків (за показниками мутності, аміаку, кольоровості). Із загальної кількості водопроводів, на яких проводилися дослідження питної води, не відповідало нормам за санітарно-хімічними показниками 2,8 % досліджених проб. Питна вода, що відбиралася з водопровідної мережі, не відповідала гігієнічним нормативам згідно ДСанПіНу за санітарно-хімічними показниками в 1,7 % випадках від кількості досліджених проб. Проблемними водопроводами за санітарно-хімічними показниками якості питної води в області є водопроводи в м. Іршава (з перевищенням у декілька разів вмісту загального заліза). За санітарно-хімічними показниками також не відповідало нормам 9,7 % досліджених проб води джерел нецентралізованого водопостачання. На першому місці – шахтні колодязі з показником 10,3 %. Вода таких джерел вважається незахищеною, а її якість та безпека залежать від стану навколишнього природного середовища. За підсумками звітів у 2023 році було відібрано 319 проб води на визначення санітарно-хімічних показників (водойми I-ої та II-ої категорій), з яких 15 проб не відповідали нормам (4,7 %). Санітарно-хімічні показники представлені пестицидами,

фенолом, СПАР (синтетичними поверхнево активними речовинами). Для визначення фізико-хімічних показників було також відібрано 170 проб води з розподілом на річкову (126) та озерну (44). При цьому із загальної кількості досліджених проб 2 не відповідало гігієнічним нормативам, які мали відношення до річкової води у м. Ужгород (1,1 %).

Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

За мікробіологічними показниками в 6,45 % випадків (загальне мікробне число, загальні колі-форми, E-coli). Із загальної кількості водопроводів, на яких проводилися дослідження питної води, не відповідало нормам за мікробіологічними показниками 6,6 % досліджених проб. Питна вода, що відбиралася з водопровідної 33 мережі, не відповідала гігієнічним нормативам згідно ДСанПіНу за мікробіологічними показниками в 7,6 % випадках від кількості досліджених проб. Проблемними водопроводами за мікробіологічними показниками якості питної води в області залишаються водопроводи в селищі Великий Березний, в м. Чоп, в Тячівському районі. За мікробіологічними показниками також не відповідало нормам 24,8 % досліджених проб води джерел нецентралізованого водопостачання. На першому місці – шахтні колодязі з показником 24,8 %. За підсумками звітів у 2023 році було відібрано 269 проб води на визначення мікробіологічних показників з водойм I-ої та II-ої категорій, з яких 90 проб не відповідало нормам (33,4 %). Упродовж оздоровчого сезону для лабораторних досліджень з визначенням мікробіологічних показників було відібрано 189 проб води відкритих водоймищ (142 – з річок та 47 – з озер), з яких 55 не відповідало гігієнічним нормативам (29,1 %). Для води річок такий показник становить 30,9 %, для води озер – 23,4 %. Всі такі проби мали відношення до відкритих водоймищ м. Ужгород, Ужгородського та Хустського районів.

Радіаційний стан поверхневих вод

На визначення радіаційних показників ДУ "Закарпатський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України" та її відокремленими структурними підрозділами було досліджено 45 проб питної води нецентралізованого водопостачання, 2 з яких не відповідали нормам (4,4 %). Разом з тим, на визначення радіаційних показників було досліджено 46 проб води з водоймищ I-ої та II-ої категорій (сумарна альфа-активність та сумарна бетаактивність), всі відповідали гігієнічним вимогам.

2.3.6. Державна політика та заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів.

Основні заходи, що покращать ситуацію в галузі:

- будівництво очисних споруд для стічних вод житлово-комунального сектору;
- реконструкція діючих очисних споруд стічних вод житлово-комунального сектору;
- будівництво каналізаційних споруд і мереж;
- реконструкція діючих каналізаційних споруд і мереж;
- виконання робіт з благоустрою прилеглих до водоймищ територій;
- заборона будівництва житлових та громадських споруд без попереднього вирішення питань інженерного забезпечення (водопостачання та водовідведення з очисткою стічних вод). Вирішення проблеми очистки стічних вод та припинення забруднення водних об'єктів можливо при достатній фінансовій підтримці існуючих природоохоронних програм.

2.4. Стан флори, фауни та біорізноманіття. Формування національної екологічної мережі

2.4.1. Флора

Флора Закарпаття, яка займає 2% території України, налічує близько 1900 видів вищих спорових і насінневих рослин, що становить половину видового флористичного різноманіття України. В області разом з інтродукованими видами росте понад 2600 видів. За загальними ботаніко-географічними рисами рослинного покриву територія області належить до Карпатської підпровінції Середньоевропейської провінції Європейської широколистяної області. Закарпатська низовина відноситься до Центральноєвропейської флористичної провінції.

Розпорядженням голови Закарпатської обласної державної адміністрації від 11.05.2023 № 447 встановлено ліміт спеціального використання природних рослинних ресурсів місцевого значення у 2023 році. Ліси України, Українських Карпат і Закарпаття, зокрема, за своїм призначенням і розташуванням покликані виконувати переважно екологічні функції і в зв'язку з цим мають обмежене експлуатаційне використання з метою заготівлі деревини. З другого боку в Карпатах зосереджені значні запаси деревних ресурсів нашої держави. У Карпатському регіоні найбільше цих ресурсів припадає на Закарпатську область, де на площі 695,7 тис.га. зосереджено 207 млн.куб.м. деревних запасів ростучого лісу. Лісовий фонд філій Карпатського лісового офісу Закарпатської області представлений найпродуктивнішими у Карпатському регіоні деревостанами. Середній запас на 1 гектарі 350 куб.м., середньорічний періодичний приріст по запасу 5 куб.м. Лісові масиви Закарпатської області за лісистістю та запасами деревини займають перше місце по Україні, а за площею лісового фонду входять до першої п'ятірки серед областей. Лісові масиви на території області розташовані в основному в гірській частині, на яку припадає 80%території. Лісистість області становить 52 % (у 1946 році цей показник складав 42 %). Згідно реєстру природо-заповідний фонд Закарпатської області становить понад 206,3 тисяч гектарів, або15,5% території області, а в Україні загалом – 4%. Найбільшими територіями ПЗФ загальнодержавного значення є Карпатський біосферний заповідник, Національний природний парк "Синевир", Ужанський національний природний парк та "Зачарований край". У підпорядкуванні Карпатського лісового офісу Державного спеціалізованого лісгосподарського підприємства "Ліси України" знаходиться 12 підприємств, в т. ч.:

- 5 лісгосподарських підприємств;
- 5 лісомисливських;
- 2 лісодослідні господарства;
- НПП "Зачарований край".

Охорона лісу від незаконних рубок є першочерговим завданням державної лісової охорони. За інформацією Карпатського лісового офісу на території Закарпатської області станом на грудень 2023 року, державною лісовою охороною виявлено 383 випадки самовільної рубки дерев загальним обсягом 2247 метрів кубічних деревини, на загальну суму шкоди заподіяної державі 46591 тис. грн. Правопорушниками сплачено добровільно 525 тис. грн. Філіями Карпатського лісового офісу Закарпатської області створено 27 41 мобільних рейдових груп, що складається із 99 осіб державної лісової охорони, якими проведено 602 рейди для оперативного реагування та запобіганню випадків самовільних рубок лісу в державному лісовому фонді. За результатами вказаних заходів до адміністративної відповідальності у вигляді штрафу притягнуто 137 осіб на загальну суму штрафу 87,9 тис. грн. Динаміка лісовідновлення та створення захисних лісонасаджень по Закарпатській області наведена у таблиці 11.

Таблиця 11

Лісовідновлення за 2023 рік (у розділі лісокористувачів, власників лісів)

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів, інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки	Лісовідновлення, га			
		у тому числі			усього
		Посадка лісу, га	Посів лісу, га	Природне відновлення лісу, га	
1	Карпатський лісовий фонд	420,4	18,4	567,1	1005,9
2	НПП «Синевир»	-	-	2,0	2,0
3	Закарпатський лісотехнічний фаховий коледж	1,2	-	2,0	3,2
4	ДП «Ужгородське військове лісництво»	7,3	-	5,7	13,0
Разом		428,9	18,4	576,8	1024,1

2.4.1.1. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

У сучасній флорі області налічують понад 2 тисячі видів, що відповідає 50% до загальної чисельності видів України. З них 237 видів флори занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі, 22 види флори занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES). Усього видів рослин занесених до Червоної книги України - 263 екз., у т.ч. 214 видів судинних рослин, 19 видів грибів, 7 видів водоростей, 23 види лишайників, а рослинних угруповань занесених до Зеленої книги України - 27. Найбільше різноманіття "червонокнижних" видів рослин зосереджено у басейні річки Тиса, де за даними наукових досліджень на облік взято 145 видів судинних рослин. Рішенням від 28.05.2015 № 1263 затверджено Переліки видів судинних рослин та оселищ (біотопів), що підлягають особливій охороні на території Закарпатської області. На території Карпатського біосферного заповідника охороняються 225 рідкісних видів рослин та грибів, що занесені до національних та міжнародних червоних списків, які чинні для України.

Міжнародні червоні списки:

- Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі або Бернська конвенція (англ. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats) – 10 видів;
- Конвенція про міжнародну торгівлю видами фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (англ. The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, CITES) – 35 види.

Національні червоні списки:

- Червона книга України (2021) – 218 види рослин та грибів. До четвертого видання Червоної Книги України (2021) внесено 218 видів, з яких 153 види вищих судинних рослин, 3 види водоростей, 10 видів мохів, 26 видів лишайників і 26 видів грибів.

Сучасну загрозу становить щорічне збільшення рекреаційного навантаження, першу чергу автомобільний туризм і з використанням мотоциклів та квадроциклів. Такий вплив людини

особливо відчутний на рослинний покрив високогірного поясу Українських Карпат поблизу основних туристичних маршрутів. В результаті зростаючого туристичного навантаження відбувається витоптування рослинного покриву, зривання квітучих видів, розведення вогнищ і встановлення наметів у несанкціонованих місцях, засмічення, забруднення водотоків, тощо. Зменшення чисельних локалітетів рідкісних видів рослин, рослинних угруповань ми спостерігаємо на схилах та привершинних ділянках найвищих гір Українських Карпат – Говерла, Петрос, Бребенескул, Близниці, Піп Іван Мармароський. Сучасною загрозою для високогірних природних комплексів є вирубка чагарникової рослинності, дерев, криволісся та влаштування огорожувальних смуг на територіях, які знаходяться поблизу Державного кордону України, зокрема у межах Мармароського заповідного масиву. Такі заходи призводять до припинення міграції фауни та знищення високогірних рідкісних рослинних угруповань. Серед антропогенних чинників найбільшу сучасну загрозу становить збір рідкісних лікарських видів рослин місцевим населенням. Такий вплив спостерігаємо на популяції родіоли рожевої (*Rhodiola rosea*), тирличу жовтого (*Gentiana lutea*), арніки гірської (*Arnica montana*).

2.4.2. Фауна

У сучасній фауні області налічують понад 30 тис. видів. На території області поширені як безхребетні, так і хребетні тварини. Серед безхребетних є представники понад 20 типів організмів, з яких більшість - найпростіші. Близько 400 видів хребетних тварин, ссавців - 80 видів, птахів – 287 видів, з яких 197 гніздує, 10 видів плазунів, 16 земноводних, 60 риб, 100 молюсків.

2.4.2.1. Стан і ведення мисливського господарств

У мисливських господарствах Закарпаття мешкають тварини, які занесені до "Червоної книги України": борсуки, видри, лісові коти, глухарі, кількість яких останніми роками поступово збільшується. Негативним явищем є фактор турбування в мисливських угіддях. Найбільшу шкоду фауні завдають собаки (особливо новонародженим особинам та молодяку диких тварин), які супроводжують домашніх тварин під час безсистемного випасу та випалювання сухої рослинності. Негативно також впливають, як фактор турбування, масові відвідування угідь туристами та населенням в період збору продукції побічного користування (грибів, ягід, дикоростучих плодів, тощо). Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин у Закарпатській області наведено у таблиці 12.

Таблиця 12

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (особин)

Види мисливських тварин	2020	2021	2022	2023
Олень європейський	1885	897	920	1445
Козуля	9456	1857	1950	5343
Кабан	2073	425	508	1234
Лань	148	0	0	0

Примітка: дані вказані за мисливський сезон

Веденням мисливського господарства в області займаються 52 організації, за якими закріплені мисливські угіддя: в т.ч. 5 філій лісомисливських господарств, філія "Виноградівське ЛГ", 10 УТМР, 10 первинних організацій ЗТМР "Лісівник" та 26 інших мисливських товариств.

2.4.2.2. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Загальна кількість видів фауни області становить - 30428 од., що становить 68% від загальної чисельності видів України, з них 127 занесені до Червоної книги України, 12 видів занесених до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення, 237 видів занесених до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), 21 вид занесений до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS) і 21 вид охороняється відповідно до угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS).

2.4.3. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

В частині розвитку природно-заповідної справи в Україні Закарпатська область посідає одне з провідних місць.

Відсоток фактичної площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду до загальної площі області становить 16,18 %. Станом на 01.01.2024 року в області взято на облік 504 об'єкти природно-заповідного фонду, загальною площею понад 206,3 тис. га, з них загальнодержавного значення – 34 об'єкти, загальною площею 176 тис. га, місцевого значення – 470 об'єктів, загальною площею 30,7 тис. га.

Динаміка розвитку об'єктів природно-заповідного фонду наведена на рис. 3.

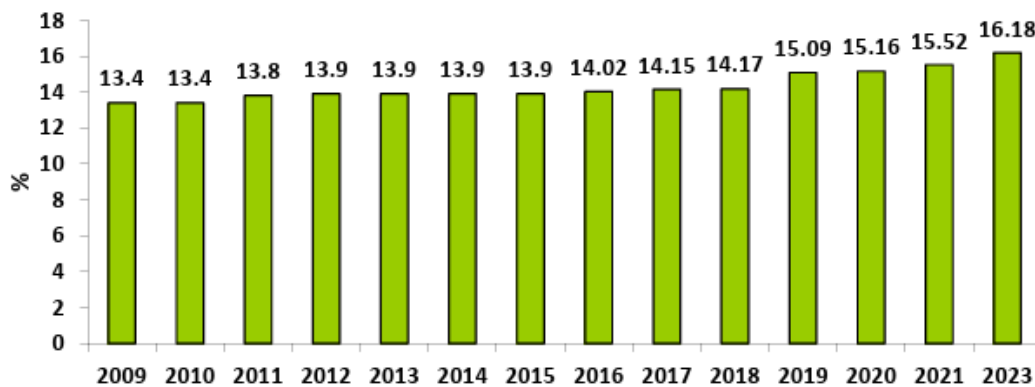

Рис. 3. Динаміка розвитку об'єктів природно-заповідного фонду

Найбільш дієвим заходом збереження біологічного та ландшафтного різноманіття є створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Впродовж 2023 року площа природно-заповідного фонду області збільшилася за рахунок рішенням Закарпатської обласної ради від 27.09.2023 №886 "Про оголошення об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення" оголошено ландшафтний заказник місцевого значення "Деренівка" на площі 11,044 га, без вилучення площі від землекористувача – філії "Ужгородське лісове господарство" ДП "Ліси України".

2.4.3.1. Формування національної екомережі

З метою збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, шляхів міграції тварин через поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища районними радами області затверджено районні схеми екомережі. Регіональну схему формування екологічної мережі Закарпатської області затверджено рішенням Закарпатської обласної ради від 10.07.2014 року №1033 "Про затвердження регіональної схеми формування екологічної мережі Закарпатської області".

Головною метою створення екомережі області є формування територіально єдиної системи, побудованої відповідно до забезпечення можливості природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин, яка б забезпечувала збереження природних екосистем, видів рослинного і тваринного світу та їх популяцій. Згідно даних Головного управління Держгеокадастру у Закарпатській області площа екомережі становить 983,4 тис. га, або 77,2% від загальної площі області. Площі земельних угідь – складових національної екомережі та та складові структурних елементів екологічної мережі наведені у табл. 13.

Таблиця 13

Площі земельних угідь – складових національної екомережі за роками, тис. га

Категорії землекористування	2013	2014	2015	2016	2017
Землі природного призначення	79,8	178,9	178,9	178,9	178,9
Сіножаті та пасовища	224,8	224,3	223,5	223,5	223,5
Землі водного господарства (рибні ставки)	1,4	1,4	0,3	0,3	0,3
Землі водного фонду	18,4	18,4	18,3	18,3	18,3
у т.ч. площа рибних ставків	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Землі оздоровчого призначення	0,3	0,3	1,0	1,0	1,0
Землі рекреаційного призначення	0,7	0,7	8,5	8,5	8,5
Землі історико-культурного призначення	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ліси	657,8	723,9	723,9	723,9	723,9

Примітка: дані Головного управління Держгеокадастру у Закарпатській області

Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття Основні загрози для заповідних масивів Карпатського біосферного заповідника як структурного елементу екомережі, а також його біологічного і ландшафтного різноманіття, наступні:

- На глобальному рівні: глобальні кліматичні зміни; кислотні атмосферні опади; поширення інвазивних видів, транскордонне перенесення забруднюючих речовин.
- На локальному рівні: активна урбанізація прилеглих територій; порушення природоохоронного законодавства, а саме самовільні рубки, суцільні рубки на прилеглих територіях, браконьєрство, цілеспрямоване випалювання, збір лікарських рослин, які занесені до Червоної книги України, незаконна забудова, влаштування незаконних туристичних стоянок тощо; розвиток малої гідроенергетики та вітроенергетики на

прилеглих територіях, розробка кар'єрів на прилеглих територіях, надмірна заготівля дикоростучих ягід і грибів; заліснення лучних екосистем (сільватизація, резерватогенні сукцесії) внаслідок занепаду традиційного господарювання, проведення меліоративних робіт на прилеглих територіях.

Основні загрози для Ужанського національного природного парку як структурного елементу екомережі, а також його біологічного і ландшафтного різноманіття є фрагментація ландшафтів (місць існування тваринного та рослинного світу).

Основні загрози для національного природного парку "Синевир" це вплив антропогенних чинників на природні екосистеми парку та його біологічне різноманіття.

2.4.3.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

Водно-болотні угіддя Закарпатської області відіграють значну роль у відновленні запасів ґрунтових та підземних вод, збереженні водно-болотних видів рослинного і тваринного світу, у формуванні екосистем, є фактором впливу для підтримки біологічного різноманіття в цілому, джерелом забезпечення кормової бази для видів тваринного світу, відтворюючими осередками для мігруючих птахів тощо. На виконання положень про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення (Рамсарська конвенція), в рамках виконання вимог Карпатської конвенції, відповідно до пропозицій науковців Державного природознавчого музею НАН України (м. Львів), Інституту екології Карпат НАН України та Львівського національного університету імені Івана Франка, адміністрації Карпатського біосферного заповідника Кабінетом міністрів України видано розпорядження від 21.09.2011 № 895-р та від 23.11.2011 № 147-р, якими погоджено надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення загальною площею понад 2,1 тис.га, у тому числі: "Урочище Озірний - Бребенескул" площею 1656,91 га, "Атак - Боржавське" площею 283,4 га, "Долина нарцисів" площею 256,0 га, "Дружба" площею 0,13 га, "Чорне багно" площею 15,0 га.

Бюром Рамсарської конвенції на території Закарпатської області до списку водно-болотних угідь міжнародного значення включено: Озеро Синевир - 29,0 га (Хустський р-н, Національний природний парк "Синевир"); Атак-Боржавське - 283,4 га (Берегівський р-н, Регіональний ландшафтний парк "Притисянський"); Чорне багно - 15,0 га (Хустський р-н, Національний природний парк "Зачарований край"); Долина нарцисів - 256,0 га (Хустський р-н, Карпатський біосферний заповідник); Печера "Дружба" - 0,13 га (Тячівський р-н, Карпатський біосферний заповідник); Урочище Озірний-Бребенескул - 1656,91 га (Рахівський р-н, Карпатський біосферний заповідник).

2.5. Земельні ресурси і ґрунти. Надра

Земельний фонд області за даними Головного управління Держгеокадастру у Закарпатській області (станом на 01.01.2016р) складає 1275,3 тис. га або 2,1 % від території України. Із загальної площі земель 36,8 % становлять землі сільськогосподарського призначення, 56,8 % – лісові угіддя, 3,7 % території краю забудовано, 1,4 % земель знаходиться під водою, 1,2 % відкриті землі та 0,1 % – відкриті заболочені землі.

У результаті перерозподілу земельних ресурсів у державній власності залишилося 77,2 % земель, передано у власність – 22,5 відсотка.

Основними власниками землі та землекористувачами є лісогосподарські підприємства, яким надано 40,2 % земельного фонду, громадяни, яким надано 29,3 % земельного фонду, 3,7 %

земельного фонду належить сільськогосподарським підприємствам, 6,3 % земель належить організаціям, установам природоохоронного, рекреаційного, оздоровчого та історико-культурного призначення, 1,1 % – промисловим та іншим підприємствам, 2,6 % – закладам, установам, організаціям, 0,9 % – водогосподарським підприємствам, 0,8 % – військовим частинам та організаціям і установам Міністерства оборони, 15,1 % земельного фонду складають землі запасу.

Із 1275,3 тис. га земельного фонду області 469,2 тис.га займають землі сільськогосподарського призначення, до числа яких входять 451,0 тис. га сільгоспугідь, 200,2 тис. га з яких рілля.

З 2022 року Державною службою геології та надр України проведення геологорозвідувальних робіт не фінансуються. Моніторингові дослідження ЕГП не проводяться.

За підсумками робіт, виконаних в попередні роки, Закарпатською ГРЕ виявлено і внесені в АБД – ЕГП 3305 зсувів загальною площею 385,886677 км², 25 карстові лійки загальною площею 0,298 км², 534 ділянка бокової ерозії водотоків загальною довжиною 169,99 км, 279 селенебезпечних водотоків загальною площею 1828 км².

Навесні обліковано 5 активних зсувів загальною площею 0,041561 кв. км. В весняний період відмічена також активізація бокової ерозії на ділянці Бедевля – Ганичі в районі с. Нересниця, де на відстані біля 650 м розмитий берег в правому борту р. Тересви.

Внаслідок зростання руйнівної сили річок відмічена також активізація бокової та донної ерозії на 6-ти ділянках загальною довжиною 7150 п.м.

Значне перезволоження ґрунтів в поєднанні з підрізкою схилів боковою ерозією водотоків зумовило активізацію зсувного процесу на території смт. Ясіня, а також сіл Чорна Тиса та Лазещина, причому більша їх частина зосереджена в басейні р. Стебна. Всього на цій території обліковано 24 активні зсуви загальною площею 0,444768 кв. км.

Сходження селевого потоку відмічене по правій безіменній притоці р. Лопушанка, в пригирловій частині якої утворився невеликий за розміром (100х30м) та об'ємом (750 м³) конус виносу, складений в привершинній частині погано відсортованим грубоуламковим, а на периферії – переважно глинистим матеріалом.

Аналіз даних довгострокового моніторингу ЕГП свідчить, що при інших рівних умовах основною причиною масової їх активізації є кліматичний фактор, в першу чергу підвищена кількість дощових опадів і швидке сніготанення, що призводить до перезволоження ґрунтів і виникнення повеней. Як уже зазначалося вище, незначна локальна активізація ЕГП, зумовлена підвищеною кількістю дощових опадів навесні поточного року, відмічена на території Ужгородського (в минулому Великоберезнянського), Тячівського та Хустського адміністративних районів Закарпатської області. Влітку та осінню інтенсивність опадів практично не відрізнялася або була меншою від середньостатистичних за багаторічний період. На цьому фоні масова активізація ЕГП, зумовлена інтенсивною зливою, якій передували затяжні дощі майже протягом місяця, відмічена тільки в північній частині Рахівського району (територія смт. Ясіня та сіл Чорна Тиса і Лазещина).

Для запобігання деградації ґрунтів необхідно створити правильну структуру сільськогосподарських угідь, освоїти ґрунтозахисні сівозміни, дотримуватись науково-обґрунтованих технологій вирощування культур, впроваджувати перспективні технології з мінімальним обробітком ґрунту та використанням місцевих видів добрив. Не працюють державні програми щодо створення багаторічних насаджень, що дуже актуально для Закарпаття. Держава не виділяє кошти для вапнування кислих ґрунтів. В той же час у сільських радах накопичуються кошти, які надходять у порядку відшкодування втрат на землі

сільськогосподарського і лісгосподарського призначення.

Заходи Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням будуть враховані при розробці програми економічного і соціального розвитку, секторальних програм та Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області.

У разі внесення змін до відповідних регіональних програм буде розглянуто питання щодо виділення коштів для фінансування ресурсу обласного бюджету.

2.5.1. Державна політика та заходи у сфері охорони земель

Охорона земель забезпечується на основі реалізації комплексу заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів.

Одним із пріоритетних заходів у галузі охорони земель є консервація деградованих і малопродуктивних земель, господарське використання яких є екологічно небезпечним та економічно неефективним, а також техногенно забруднених земельних ділянок, на яких неможливо одержати екологічно чисту продукцію, а перебування людей на цих земельних ділянках є небезпечним для їхнього здоров'я.

На картографічній основі Державного земельного кадастру відображено відомості про землі, що потребують консервації. Зокрема, на території Закарпатської області площа таких земель становить 530,2849 га.

Крім того, на території області орієнтовна загальна площа водоохоронних зон становить 122,20 тис. га, орієнтовна загальна площа прибережних захисних смуг – 102,2 тис. га. Встановлено межі водоохоронних зон відповідно до розроблених проектів землеустрою площею 1274,8924 га, внесено відомості до Державного земельного кадастру площею 21,9490 гектара. Встановлено межі прибережних захисних смуг відповідно до розроблених проектів землеустрою площею 1274,8924 га, внесено відомості до Державного земельного кадастру площею 158,1078 гектара.

Державною екологічною інспекцією у Закарпатській області за 2023 рік здійснено 68 ресурсних перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства у частині охорони земель, складено 40 протоколів за порушення вимог природоохоронного законодавства, 40 осіб притягнуто до адміністративної відповідальності на загальну суму 12,495 грн, сума розрахованих збитків склала 31,581 тис. грн. Пред'явлено 3 претензії фізичним особам на загальну суму – 31,581 тис.грн. За використання земель водного фонду, з урахуванням раніше пред'явлених відшкодовано 4 претензійні листи 46,454 тис.грн. Відшкодовано – 7 претензій на суму 78,035 тис.грн. Інспекцією під час здійснення заходів, спрямованих на запобігання та виявлення адміністративних правопорушень виявлено, що фізичні особи, набувши у приватну власність земельні ділянки для ведення особистого селянського господарства, використовують їх не за цільовим призначенням, без оформлення відповідних дозвільних документів. Матеріали направлені до прокуратури Закарпатської області для можливого подальшого пред'явлення позовних заяв в інтересах держави. У рамках співпраці з органами прокуратури, за матеріалами проведених перевірок Інспекцією Хустською окружною прокуратурою подано позовну заяву 4 до Господарського суду Закарпатської області в інтересах держави в особі Державної екологічної інспекції у Закарпатській області про відшкодування збитків, заподіяних навколишньому природному середовищу внаслідок забруднення і засмічення земель на суму 921,576 тис. грн. Рішенням суду позовні вимоги задоволено. Крім цього, в результаті здійснення

заходів з державного екологічного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища встановлено факти використання земельних ділянок не за цільовим призначенням.

2.5.2. Мінерально-сировинна база

За даними "Геоінформ України" на території Закарпатської області налічується 285 родовищ з 27 видів різноманітних корисних копалин, з яких 2 види горючі, 3 – металічні, 3 – гірничохімічні, 4 – гірничорудні, 11 – будівельні корисні копалини 3 – підземні води. Станом на 01.01.2024 рік наявні 159 ліцензій на користування надрами з яких 9 – горючі, 1 – гірничо-хімічні, – 4 гірничорудні, 4 – металічних, 51 – будівельні корисні копалини, 88 – підземні води та 2 без добування корисної копалини. Мінерально-сировинна база області наведена в таблиці 14.

Таблиця 14

Мінерально-сировинна база

Види корисних копалин	Загальна кількість родовищ	Кількість дійсних ліцензій				
		2019	2020	2021	2022	2023
Газ природний	12	6	9	9	9	9
Вугілля	4	1	1	1	0	0
Руди кольорових металів	3	1	1	3	0	0
Руди рідкісних металів	4	0	0	0	0	0
Руди дорогоцінних металів	2	4	4	2	3	4
Сировина для вапнування кислих ґрунтів	2	0	0	0	0	0
Сіль кухонна	2	2	2	2	1	1
Сировина для мінеральних фарб	5	0	0	0	0	0
Глини бентонітові	2	1	0	0	0	0
Каолін	1	1	0	0	0	0
Сировина польово-шпатова	1	0	0	0	0	0
Цеоліти	3	3	3	3	3	3
Вапняк для випалювання на вапно	3	3	2	2	2	2
Глина тугоплавка	3	1	1	1	1	1
Камінь будівельний	50	20	27	21	25	24
Камінь облицювальний	22	6	5	11	4	4
Камінь пиляний	5	2	1	1	2	2
Сировина керамзитова	1	0	0	0	0	0
Сировина перлітова	3	1	1	1	1	1
Пісок будівельний	8	4	4	4	4	4
Суміш піщано-гравійна	2	0	0	0	0	1
Сировина скляна	1	0	0	0	0	0

Сировина цегельна-черепична	81	10	9	9	8	12
Підземні води:	64	57	64	78	78	88
- теплоенергетичні	2	1	6	6	5	5
- питні і технічні	24	24	23	29	28	38
- мінеральні	38	32	35	43	45	45
- без добування корисної копалини						2
ВСЬОГО	285	123	132	148	141	159

На території області розвідано 12 родовищ вуглеводнів, отримано 9 спеціальних дозволів, балансові та умовно балансові запаси з невизначеним промисловим значенням вільного газу яких складають близько 4,661 млрд.куб.м. До промислової розробки залучено 2 родовища – Солотвинське та Русько-Комарівське на інших - проводиться розвідка. Запаси бурого вугілля зосереджені на 4 родовищах і складають 39,1 млн.т (0,4% від загальних запасів в Україні). До експлуатації залучене 1 родовище Ільницьке.

ТОВ "Карпатська рудна компанія", якому передано зобов'язання з відновлення Мужіївського золото-поліметалічного родовища, проводить утилізацію рудних відвалів гірських порід, з метою вилучення з них наступних сульфідних мінералів: піриту, галеніту, сфалериту і халькопіриту.

Серед родовищ гірничо-хімічного напрямку в області присутні сіль кухонна, сировина для вапнування кислих ґрунтів, барит та сировина для мінеральних фарб. Розробляється тільки Біганське родовище баритів балансові запаси якого складають 2,9 млн.т. за промисловими категоріями А+В+С1 і С2.

Область налічує 5 родовищ мінеральних фарб , запаси яких складають 6209,2 тис.т. Родовища не розробляються.

Закарпатська область одна із найбільш багатих на цеоліти, які представлені 3-а родовищами: – Сокирицьким, Саригич, та Зеленокам'яним. Запаси цеолітів складають 128,64 млн.т за кат. А+В+С1 і 154,9 млн.т за кат. С2. Розробляється Сокирицьке родовище, де кількість цеолітів складає 122,1 млн.т, із яких 39,5 млн.т становлять цеоліти високої якості та Саригич де кількість цеолітів складає 2 млн. 671 тис. т.

Такі види корисних копалин як перліт, цеоліт, мармур видобуваються тільки на Закарпатті, і видобуток їх становить 100% від загального в Україні. Закарпатська область володіє добре розвиненою сировинною базою будівельних матеріалів, на території якої налічується 179 родовищ корисних копалин для будівництва. На даний час наявні 51 ліцензія.

Розвіданих родовищ каменю облицювального в області налічується 22, із яких наявні ліцензії у 4, каменю будівельного налічується 50 родовищ, з яких наявні ліцензії у надрокористувачів – 24. Державним балансом враховано 5 родовищ пиляних туфів, запаси яких складають 819,16 тис. м³ за промисловими категоріями А+В+С1. До розробки залучено 2 родовища.

Глина тугоплавка представлена 3 родовищами, з яких чинний спеціальний дозвіл на одне (Іванцівське). Закарпатська область налічує 81 родовище сировини цегельно-черепичної з запасами 81,4 млн.м³ за промисловими категоріями А+В+С1, з яких ліцензовані 12 родовищ.

Закарпаття є єдиним в Україні постачальником перлітової сировини. Тут розвідано 3 родовища з

запасами 47,62234 млн. м³ за промисловими категоріями А+В+С1. До розробки залучене одне родовище "Фогош". Підприємства області в достатньому обсязі забезпечені сировинною базою піску будівельного. Держбалансом враховано 8 родовищ піску, до розробки залучено 4 родовища. Державним балансом враховане 2 родовища піщано-гравійної суміші (4067,0 тис.м³ категорії А+В+С1)розробляється одне та 1 родовище керамзитової сировини (3288,0 тис. м³ категорії А+В+С1), яке не розробляється. Підземні прісні води для господарсько-питного і виробничо-технічного водопостачання розвідані на 24 ділянках. Надано 38 ліцензій, балансові запаси прісної води складають 344,99 тис. м³/добу. Мінеральні підземні води розвідані на 38 ділянках, надано ліцензій – 45. Сумарна кількість запасів становить 4215,0 м³/добу.

Термальні води представлені родовищами що розробляється "Берегівським", балансові запаси якого становлять 0,871 тис. м³/добу та "Косинським". На теплоенергетичні води надано 5 ліцензій.

Аналіз стану використання родовищ корисних копалин Закарпатської області за звітний період свідчить про необхідність підвищення організаторської роботи місцевих органів влади, контролюючих організацій щодо підвищення рівня ефективності використання родовищ корисних копалин Закарпаття через залучення вітчизняних та іноземних інвестицій, послідовної реалізації наукових принципів природокористування при розробці родовищ корисних копалин, суворого дотримання чинного законодавства щодо використання та охорони надр, виконання доручення першого заступника голови обласної державної адміністрації від 23.07.08 № 02-5/86 пунктів 1,4 щодо здійснення заходів по залученню інвестицій для діючих підприємств добувної галузі та координування роботи контролюючих органів щодо проведення спільних, комплексних перевірок.

Основними вимогами щодо охорони надр є:

- додержання встановленого порядку надання надр у користування і недопустимості самовільного використання надрами;
- забезпечення повного і комплексного вивчення надр;
- найбільш повне вилучення із надр і раціональне використання запасів основних та разом із ними супутніх корисних копалин;
- недопущення шкідливого впливу на ведення робіт, пов'язаних з використанням надр та необґрунтовані втрати корисних копалин;
- попередження шкідливого впливу при веденні робіт, пов'язаних з використанням надр які знаходяться на консервації гірничих виробок, бурових свердловин і підземних споруд, або на збереження експлуатованих;
- охорона родовищ корисних копалин від затоплення , обводнення, пожеж та інших факторів, які знижують якість корисних копалин і промислову цінність родовища або ускладнюють його розробку;
- проведення робіт по видобуванню корисних копалин в межах наданого гірничого та земельного відводів.

2.5.2.1. Дозвільна діяльність у сфері використання надр

Станом на 01.01.2024 рік суб'єктами господарської діяльності отримано 159 спеціальних дозволів (ліцензій) на право користування надрами. Із них, 37 спеціальних дозволів (ліцензій) отримано на геологічне вивчення надр, в тому числі дослідно-промислова розробка родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, 120 ліцензій - на видобування корисних копалин та 2 спеціальний дозвіл на будівництво Бескидського тунелю і будівництво підземної алергологічної лікарні. За 2023 рік 19 надрокористувачів отримали спеціальні дозволи на

геологічне вивчення надр. Відповідно до делегування повноважень обласної ради обласній державній адміністрації (рішення сесії обласної ради від 17.03.2016 № 181), у 2023 році на розгляд міжвідомчої комісії облдержадміністрації з питань ефективного використання родовищ корисних копалин на території області поступили 2 проекти ЗСО родовищ підземних вод.

2.6. Відходи

2.6.1. Структура утворення і накопичення відходів

За попередніми даними Головного управління статистики в Закарпатській області протягом 2023 року утворилось 161,5 тис. тонн відходів I-IV класів небезпеки, у тому числі I-III класів небезпеки – 2,2 тис. тонн. Із загальної кількості утворених відходів I-IV класів небезпеки спалено – 4,4 тис. тонн, утилізовано – 0,3 тис. тонн та видалено у спеціально відведених місцях – 184,1 тис. тонн. За основними групами відходів у 2023 році найбільш питому вагу, із загального обсягу утворених відходів, становили побутові та подібні відходи – 148,7 тис. т або 92 %; деревні відходи – 5,8 тис. тонн або 3,6 %; скляні відходи – 0,06 тис. т або 0,003 %; паперові та картонні відходи – 1,7 тис. т або 1,0 %; пластикові відходи – 1,3 або 0,8 %; текстильні відходи – 0,5 тис. т або 0,3 %. Динаміка утворення основних груп відходів за 2018-2020 та 2023 роки наведена на рис. 4.

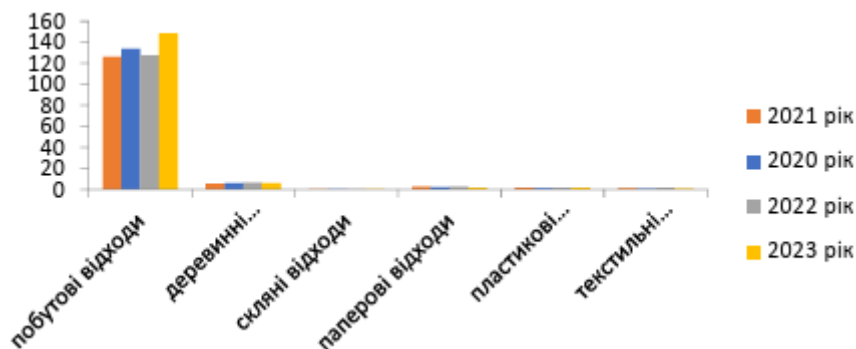

Рис. 4. Динаміка утворення основних груп відходів

Утворення відходів усіх класів небезпеки у розрахунку на 1 особу склало 0,1 тонна (розрахунок проводився відповідно до статистичних даних щодо чисельності населення області станом на 1 лютого 2022 р. що становило 1243,7 тис. осіб), а на 1 км² – 12,6 тонн.

Згідно із даними реєстру місць видалення відходів (далі – МВВ), станом на 01.01.2024 року на території Закарпатської області обліковано 62 паспортизованих МВВ, з яких 59 місць видалення побутових відходів (ПВ), 2 – відходів деревини (тирси деревинної) та 1 – відходи штучного хутра.

Більшість діючих МВВ вичерпали свої потужності, заповнені на 80-85%, а термін експлуатації Виноградівського сміттєзвалища та Ужгородського полігону ПВ закінчився.

Через гірський характер, високу щільність населення, сусідство з 4 країнами Євросоюзу, єдиний водний басейн р. Тиса, заповідність території, ряд населених пунктів області позбавлені можливості вибору земельних ділянок під сміттєзвалища. Це стосується міст Рахів, Тячів, Виноградів, Берегове, Перечин, смт Великий Березний, сільських населених пунктів гірських районів.

Централізований збір та видалення ПВ на території регіону здійснюється 36 спеціалізованими підприємствами, найбільші з яких: ТОВ "АВЕ Ужгород", ТОВ "АВЕ Виноградів", ТОВ "АВЕ Мукачеве" та ТОВ "Берег Вертикал". Даніми суб'єктами господарювання здійснюється

вивезення твердих побутових відходів із 199 населених пунктів області.

Всього в регіоні централізований збір ПВ організовано у 491 населеному пункті, що становить 80,75 % від загальної кількості (608) населених пунктів області. Збирання побутових відходів від населення та суб'єктів господарської діяльності здійснюється також самостійно підприємствами та організаціями, окремими приватними структурами і спеціалізованими комунальними службами при сільських радах

Роздільний збір ПВ (скла, пластику, макулатури та металобрухту) впроваджено у містах Ужгород, Перечин, Іршава, Рахів, Свалява, смт Великий Бичків та наступними територіальними громадами: Баранинською, Батівською, Виноградівською, Дубівською, Ясінянською, Середнянською, Вилоцькою, Вільховецькою, Королівською, Пийтерфолвівською, Жденіївською, Нижньоворітською, Вишківською, Керецьківською, Горінчівською, Драгівською, Колочавською, Синевирською, Хустською, частково Тур'є Реметівською, Оноківською, Дубівською, Ясінянською (всього в 187 населених пунктах області).

Ресурсоцінні відходи у складі ПВ передаються спеціалізованим підприємствам (всього 32 суб'єкти господарювання в області). Зібрані відходи переважно передаються на переробку за межі області.

Згідно з даними Головного управління статистики в області у 2022 році функціонували 4 установки для спалювання відходів з метою отримання енергії, 3 установки для спалювання відходів з метою теплового перероблення відходів, 1 установка для утилізації, перероблення відходів.

Утилізація відходів деревинних вирішується шляхом брикетування та спалювання в котлах як додаткового енергетичного ресурсу.

Виробничі потужності з переробки та утилізації відходів деревини створені на таких найбільших деревообробних підприємствах області: ТОВ "Шкала-Енерджі", МПП "Нікос" (Тячівський район), ТОВ "Інтерсорс", ТОВ "Еко-Блейз", ТОВ "Лісоіндустрія" (Берегівський район), ТОВ "ВГСМ", ТОВ "Карпати" (Рахівський район), ТОВ "Енран ЗЛК", ТОВ "К*Лен" (Хустський район), ТОВ "Інтер-Каштан" (м. Мукачево), ТОВ "Тріо-Транс", УВП "Синевір" УТОГ, ТОВ "Ено Меблі" ЛТД Ужгородська філія № 1, ТОВ "Еліт Вуд" (м. Ужгород).

Впровадження нових технологій з переробки тирси здійснюється за рахунок власних коштів підприємств та інвестицій.

В області діють невеликі цехи з переробки ресурсоцінних матеріалів, виробничі потужності яких становлять від 1 до 3 тонн/місяць.

Виробничі потужності з оброблення/підготовки до оброблення відходів (дробарки/преси) наявні на підприємствах: КП "Води Хустщини" (Хустський район), ТОВ "Грінгер", КП "Вторма" (м. Мукачево), ГО "Станція "Проектна, 3", ТОВ "Ековест", м. Ужгород та ТОВ АВЕ "Мукачево" (м. Мукачево).

У с. Яноші Берегівського району готується до введення в експлуатацію завод із сортування та механічної переробки ПВ потужністю 20-30 тис. тонн/рік, що дасть можливість переробити 100% від загальної кількості ПВ, які утворюються в районі.

В Ужгородському районі є наміри щодо будівництва об'єкту з переробки ПВ на території Середнянської селищної громади Ужгородського району за межами населених пунктів, що дасть можливість вирішити проблему з ПВ в даному районі.

У селі Сусково ур. Явірки на території Полянської сільської громади заплановано будівництво сміттєпереробного заводу. Основною метою та завданням заводу є тотальний збір ПВ з 16-ти

гірських територіальних громад Закарпатської області, переробка обсягу ПВ шляхом їх сортування та подальшого використання як вторинного матеріалу відповідними підприємствами, переробка органічної частини в біогаз з подальшим виробництвом електроенергії та теплової енергії, органічного добрива, переробка полімерних відходів в паливо та продаж його стороннім організаціям для подальшого застосування або переробки. Потужність проекту становить 60 тис. тон на рік та виготовлення 1,5 МВт електроенергії на год.

2.6.2. Загальні показники управління відходами за 2023 рік

За даними Головного управління статистики в Закарпатській області, у 2023 році утворилося 2,2 тис. тонн відходів I-III класів небезпеки, з них: передано іншим підприємствам – 1,8 тис. тонн, що становить 81,8 %. Небезпечні відходи передаються спеціалізованим підприємствам, що мають ліцензію Міндовкілля України на провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами. Динаміка обсягів утворення та передачі іншим підприємствам відходів I-III класів небезпеки наведена на рис. 5.

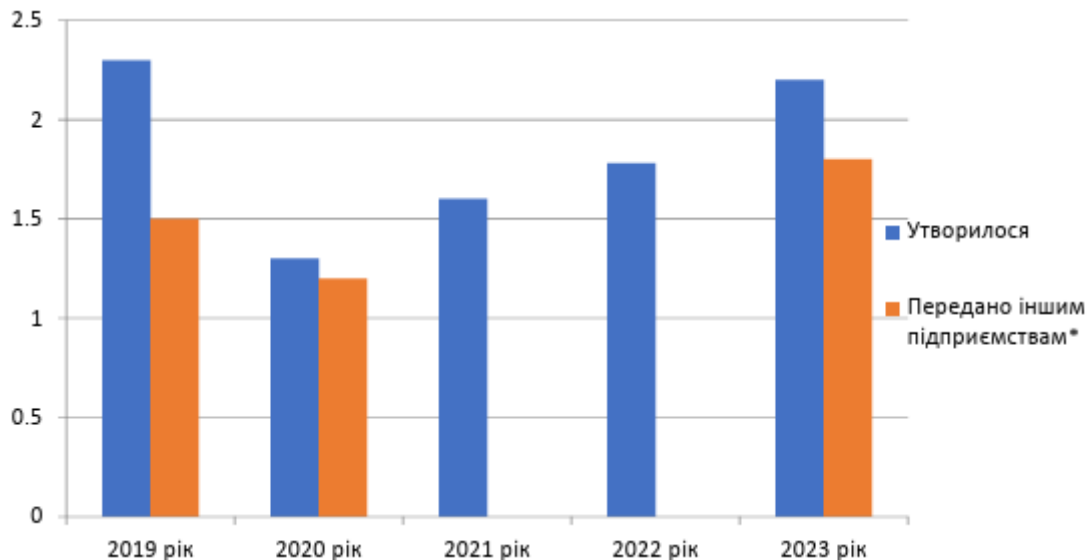

Рис. 5. Динаміка обсягів утворення та передачі іншим підприємствам відходів I-III класів небезпеки

*Інформація щодо обсягу переданих відходів іншим підприємствам у 2021, 2022 роках відсутня.

В рамках реалізації проекту Європейського Союзу „Управління відходами – ЄПДП Східний регіон” у 2010 році розроблена та затверджена рішенням одинадцятої сесії VI скликання Закарпатської обласної ради від 16 листопада 2012 року № 537 „Стратегія поводження з відходами в Закарпатській області на 15річний період”.

Згідно затвердженої Стратегії вирішення проблеми управління відходами вбачається в організації централізованого збирання сміття в усіх населених пунктах області, поступове зменшення кількості сміттєзвалищ та їх модернізація. Централізоване збирання та видалення ПВ на території регіону здійснюється 36 спеціалізованими підприємствами, найбільші з яких: ТОВ „АВЕ Ужгород”, ТОВ „АВЕ Виноградovo”, ТОВ „АВЕ Мукачево” та ТОВ „Берег Вертикал”. Даними суб’єктами господарювання здійснюється вивезення побутових відходів із 199 населених пунктів області. Всього в регіоні централізований збір ПВ організовано у 491 населеному пункті, що становить 80,75 % від загальної кількості (608) населених пунктів області. Збирання побутових відходів від населення та суб’єктів господарської діяльності здійснюється

також самостійно підприємствами та організаціями, окремими приватними структурами і спеціалізованими комунальними службами при сільських радах.

Динаміка основних показників управління відходами I-IV класів небезпеки, тис.т (за формою статзвітності № 1 – відходи) наведено в таблицях 15, Інфраструктура місць видалення відходів (МВВ) за критерієм екологічної безпеки наведено в таблиці 16, Стан обліку та паспортизації МВВ на 01.01.2024 року наведено в таблиці 17, Інфраструктура оброблення відходів наведено в таблиці 18.

Таблиця 15

**Динаміка основних показників управління відходами I-IV класів небезпеки, тис.т
(за формою статзвітності № 1 – відходи)**

№ з/п	Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік*
1	Утворено	145	139	144	161,5
2	Одержано від інших підприємств	-			26,6
3	Спалено	3,2	2,77	4,0	4,4
3.1	у тому числі з метою отримання енергії	2,2	2,3	3,5	4,1
4	Використано (утилізовано)	0,26	0,5	0,5	0,3
5	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	161,0	158,7	162	184,1
6	Передано іншим підприємствам	-			184,5
7	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	0,0	**	**	**
8	Наявність на кінець звітного року у сховищах організованого складування та на території підприємств	5,5			124,4

* Попередні дані

** Показник не передбачений планом державних статистичних спостережень

Таблиця 16

Інфраструктура місць видалення відходів (МВВ) за критерієм екологічної безпеки

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону (район)	Місць видалення відходів категорії Г – надзвичайно небезпечні		Місць видалення відходів категорії В - небезпечні		Місць видалення відходів категорії Б – помірно небезпечні		Місць видалення відходів категорії А – мало небезпечні	
		діючих, од.	Закритих, од.	діючих, од.	Закритих, од.	діючих, од.	Закритих, од.	діючих, од.	Закритих, од.
1.	Берегівський район	1	0	1	0	0	0	0	0
2.	Мукачівський район	0	0	3	3	0	0	1	0
3.	Рахівський район	0	0	4	9	0	0	0	0
4.	Тячівський район	0	0	7	2	0	0	0	0
5.	Ужгородський район	1	0	9	15	0	0	0	0

6.	Хустський район	0	0	3	2	1	0	0	0
Усього:		2	0	27	31	1	0	1	0

Таблиця 17

Стан обліку та паспортизації MBV на 01.01.2024 року

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону (район)	Кількість непаспортизованих MBV, од.	Кількість паспортизованих MBV, од.	Паспортизовано MBV за звітний період, од.
1.	Берегівський район	0	2	0
2.	Мукачівський район	0	7	0
3.	Рахівський район	0	13	0
4.	Тячівський район	0	9	0
5.	Ужгородський район	0	25	0
6.	Хустський район	0	6	0
Усього:		0	62	0

Таблиця 18

Інфраструктура оброблення відходів

Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону (район)	Пункти приймання/збирання зношених шин, од.	Пункти приймання/збирання відходів електронного та електричного обладнання, од.	Пункти приймання вторинної сировини, од.	Пункти приймання транспортних засобів на утилізацію, од.	Пункти та установки централізованого знешкодження медичних відходів, од.
Берегівський район	0	0	5	0	0
Мукачівський район	1	0	4	1	0
Рахівський район	0	0	4	0	0
Тячівський район	0	0	3	0	0
Ужгородський район	5	1	13	3	1
Хустський район	0	0	3	0	0
Усього:	6	1	32	4	1

На території Закарпатської області зберігання непридатних та заборонених до використання пестицидів та отрутохімікатів відсутнє.

Однак, за даними Мукачівської райдержадміністрації, на території 8 населених пунктів

Мукачівського району знаходиться 41 залізобетонний контейнер, в яких зберігалися хімічні засоби захисту рослин. В місцях зберігання даних контейнерів мають місце різкі запахи невідомих речовин, що негативно впливає на здоров'я мешканців даних населених пунктів та містить небезпеку для навколишнього природного середовища.

Також у с. Рокосово Хустського району зберігається 225 тонн забрудненого пестицидами ґрунту, який за висновком Українського науково-дослідного інституту екологічних проблем (м. Харків) є токсичними відходами I, II класів небезпеки та потребує термінового вивезення за межі області.

Однією з проблем побудови нових полігонів для збирання і перероблення ПВ, а також заводів з утилізації ПВ на Закарпатті є малоземелля. В гірських районах практично неможливо знайти такі земельні ділянки, які б відповідали будівельним і санітарним нормам для такого будівництва. При плануванні схеми очистки області передбачається збирання та перевезення ПВ з гірських населених пунктів в низинні, що викликає додаткову соціальну напругу серед населення цих районів. Отримати згоду населення при громадських слуханнях згідно діючого законодавства вкрай важко. Тому департаментом екології запропоновано на законодавчому рівні врегулювати дану проблему для Закарпатської області, як виняток, щоб виділення таких земельних ділянок проходило як заходи з упередження екологічних та техногенних катастроф.

Згідно із даними реєстру місць видалення відходів, станом на 01.01.2024 року на території Закарпатської області обліковано 62 паспортизованих МВВ, з яких 59 місць видалення твердих побутових відходів, 2 – відходів деревини (тирси деревинної) та 1 – відходи штучного хутра.

Більшість діючих МВВ вичерпали свої потужності, заповнені на 80-85%, а термін експлуатації Виноградівського сміттєзвалища та Ужгородського полігону ПВ закінчився.

Через гірський характер, високу щільність населення, сусідство з 4 країнами Євросоюзу, єдиний водний басейн р. Тиса, заповідність території, ряд населених пунктів області позбавлені можливості вибору земельних ділянок під сміттєзвалища. Це стосується міст Рахів, Тячів, Виноградів, Берегове, Перечин, смт Великий Березний, сільських населених пунктів гірських районів.

Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) наведено в таблиці 19.

Таблиця 19

Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів)

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою	Кількість	Площі під ПВ, га
Сміттєзвалища			
1	Берегівський	2	9,5
2	Мукачівський	6	3,5
3	Рахівський	12	3,6
4	Ужгородський	22	16
5	Тячівський	9	21
6	Хустський	6	25
Всього сміттєзвалищ:		57	78,9
Полігони			
1	м. Мукачево	1	9,4

2	м. Ужгород	1	9,0
Всього полігонів:		2	18,4
Всього:		59	97
Заводи по переробці ПВ			
-	-	-	-

2.7. Здоров'я населення

В області є техногенно-небезпечні об'єкти, які у випадку аварій можуть суттєво вплинути на екологічну ситуацію і призвести до негативного впливу на здоров'я населення. Перелік видів діяльності таких об'єктів щорічно переглядається в районних комісіях з надзвичайних ситуацій та погоджується із управлінням з надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення облдержадміністрації. До таких відносяться: ВАТ "Свалявський лісохімкомбінат" — ТОВ "Грифсканд-Свалява", системи магістральних трубопроводів нафтопроводу "Дружба"; продуктопроводу ДП "ПрикарпатЗахідтранс", який належить АТ "Транснафтопродукт" (Росія); етиленопроводу виробничого об'єднання "Оріана"; газопроводи "Братерство; "Союз", "Прогрес", "Уренгой – Помари – Ужгород".

Зберігається ризик виникнення аварій у випадках перевезення небезпечних вантажів на залізничних коліях, значна частина яких пролягає в гірській місцевості.

Основні екологічні проблеми, які існують в області:

- відсутність системи та інфраструктури збору та сортування твердих побутових відходів;
- забруднення поверхневих водойм та підземного водоносного горизонту недостатньо очищеними та неочищеними стоками;
- екологічно-безпечне зберігання невідомих, непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин та їх подальша утилізація;
- збільшення негативного впливу на довкілля об'єктів виробничого призначення, а саме:
- золотодобувного підприємства ТОВ "Закарпатполіметали" (с. Мужієво, Берегівського району);
- території колишнього ЗАТ "Великобичківський лісохімкомбінат";
- Солотвинського солерудника в Тячівському районі Закарпатської області;
- недостатня забезпеченість природозберігаючими засобами та технологіями для транспортування деревини в гірських умовах – повітряно-трелювальними установками та механізмами;
- відсутність інфраструктури в частині будівництва лісовозних доріг відповідно до передбачених обсягів державної програми "Ліси України".

2.8. Прогнозовані зміни поточного стану довкілля, якщо документ державного планування не буде прийнято

У випадку відмови від реалізації РПУВ буде припинено поступальний рух у напрямку сталого розвитку та підвищення рівня екологічної безпеки навколишнього природного середовища, умов життєдіяльності та здоров'я населення. При цьому, внаслідок фізичного зношення і морального старіння засобів, споруд та обладнання, ряд елементів системи охорони довкілля Закарпатської області піддається руйнівним процесам, що у свою чергу призведе до загального погіршення стану довкілля.

Розлад у функціонуванні системи управління відходами в області неминуче призведе до їх неконтрольованого накопичення та, як наслідок, зростання забруднення всіх компонентів довкілля, погіршення умов життєдіяльності та стану здоров'я населення.

Серед найважливіших чинників, котрі можуть спричинити екологічну загрозу, можна виділити незворотне вилучення природних ресурсів, недосконалість застосованих технологій використання відходів як вторинної сировини, що є наслідком недостатньо збалансованої антропогенної та техногенної діяльності, невисокий рівень надання послуг у сфері управління відходами і відсутність відповідної інфраструктури в області.

Більшість полігонів та звалищ ПВ Закарпатської області не облаштовані системами захисту підземних вод, атмосферного повітря, ґрунтів та експлуатуються з порушенням вимог санітарного законодавства. Фактичний вплив більшості місць видалення відходів (МВВ) залишається невідомим з причини відсутності системи моніторингу впливу місць захоронення на довкілля. Проте очевидно, що МВВ є причиною погіршення якості підземних та поверхневих вод, ґрунтів, атмосферного повітря у районі їх розташування. За незмінності ситуації і надалі відбуватиметься перепоповнення МВВ, що створює загрозу санітарно-екологічному благополуччю, чинить негативний вплив на довкілля та умови життєдіяльності населення, стан його здоров'я.

За даними інвентаризації в Закарпатській області обліковуються непридатні та заборонені до використання хімічні засоби захисту рослин. Неналежні умови їх зберігання створюють ризики забруднення довкілля.

В області існують об'єкти, на яких накопичені небезпечні відходи. Ця категорія токсичних речовин забруднює навколишнє природне середовище, проникає в питну воду, сировину тваринного і рослинного походження, продукти харчування і завдає істотної шкоди здоров'ю людини.

У випадку неприйняття РПУВ слід очікувати продовження виявлених тенденцій змін стану довкілля та здоров'я населення, погіршення якісних характеристик системи управління відходами. В зону ризику потрапляють параметри атмосферного повітря, поверхневих та підземних вод, ґрунтів на територіях, прилеглих до існуючих об'єктів зберігання та захоронення відходів. Погіршення цих параметрів кумулятивно вплине на стан захворюваності населення, що проживає на територіях, які зазнають техногенного навантаження.

3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАННИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Сучасний стан навколишнього природного середовища Закарпатської області та динаміка його змін охарактеризовані на підставі аналізу стану компонентів довкілля (атмосферного повітря, водних ресурсів, земельних ресурсів та ґрунтів, флори та фауни, а також управління відходами) в попередньому розділі. Також надана характеристика кліматичних та метеорологічних умов області та стану здоров'я населення.

Загальний стан навколишнього природного середовища та здоров'я населення при реалізації РПУВ не зазнають негативного впливу. Стан та якість довкілля прогнозується на теперішньому рівні з динамікою покращення та підвищення рівня життя населення з одночасним зменшенням існуючих факторів впливу (надходження забруднюючих речовин у атмосферне повітря, природні водойми та ґрунти).

Реалізація Плану охоплює територію всієї області, при цьому окремі заходи, визначені ним, зосереджені на локальних територіях життєдіяльності населення. Тобто виконання заходів, передбачених Планом, дозволить поліпшити загальну екологічну ситуацію та позитивно вплине на умови життєдіяльності і здоров'я населення Закарпатської області.

В межах Плану визначені завдання, що першочергово стосуються територій та об'єктів з найбільш загрозливими екологічними характеристиками у сфері управління відходами внаслідок забруднення атмосферного повітря, поверхневих та підземних вод, ґрунтів, знищення зелених насаджень, лісів та негативного впливу на стан здоров'я населення.

За даними реєстру Департаменту екології та природних ресурсів Закарпатської ОДА в області, станом на 01.01.2024 року обліковано 62 паспортизованих МБВ, з яких 59 місць видалення побутових відходів (ПВ), 2 – відходів деревини (тирси деревинної) та 1 – відходи штучного хутра. Такі об'єкти спричиняють негативний вплив на довкілля та стан здоров'я населення прилеглих територій локально, функціонують переважно з порушенням санітарно-екологічних норм за відсутності проектно-конструкторської документації. Надмірна кількість МБВ на території області спричиняє виведення із господарського обігу значних площ земель, а їх невеликі потужності - неможливість використання сучасних технологій управління відходами.

Планом передбачається закриття та рекультивація МБВ, які не відповідають санітарному та екологічному законодавству, стихійних сміттєзвалищ, надлишкових МБВ побутових відходів, що сукупно зменшить негативне навантаження на екологічний стан цих територій. Одночасне створення нових регіональних полігонів ПВ дозволить скористатися перевагами масштабів виробництва і зменшить питомий вплив на стан довкілля регіону.

Для Закарпатської області характерна концентрація обсягів утворення та накопичення відходів у місцях локалізації виробництва та населення, що створює дисбаланс у антропогенному навантаженні на території області. Тому високоурбанізовані території слід розглядати як зони підвищеного екологічного впливу. До Плану включені заходи у сфері управління відходами, реалізація яких дозволить позбутись асиметричності та екологічного тиску.

В межах всієї території Закарпатської області наявна тенденція до нарощення обсягів накопичення відходів. Подібна модель управління відходами в перспективі загрожує поширенням деструктивних явищ і погіршенням екологічної ситуації та умов життєдіяльності населення. Планом передбачено комплексне вирішення даної проблеми на основі впровадження роздільного збору відходів та розвитку інфраструктури їх перероблення. Реалізація заходів Плану дозволить сконцентрувати негативний вплив на локальних ділянках, «звільнивши» решту територій. Це обмежить вплив таких об'єктів на стан довкілля та здоров'я населення і спростить систему його моніторингу.

Значний тиск на екологічний баланс поверхневих вод області чинять підприємства житлово-комунального господарства. З огляду на це, заходи Плану, які реалізуються у сфері модернізації, реконструкції та будівництва сучасних мереж водовідведення, вимагають підвищеної уваги, а території їх реалізації - розглядаються зонами зі значним техногенним навантаженням на навколишнє природне середовище.

Область має цінні природні комплекси та ландшафти, об'єкти природно-заповідного фонду, підтримання та збереження яких є передумовою гармонійного розвитку території та забезпечення здоров'я населення області, тому при реалізації заходів Плану обов'язковою умовою є розміщення об'єктів інфраструктури управління відходами поза межами таких територій.

Планом Закарпатської області передбачені заходи, спрямовані на формування повної

систематизованої інформаційної бази сфери управління відходами. Це дозволить оперативно реагувати на негативні зміни, забезпечити підтримання комфортних та безпечних умов життя населення на всій території Закарпатської області.

Заходи Плану, орієнтовані на формування нової цивілізаційної парадигми у сфері управління відходами, дозволять поліпшити стан довкілля та умови життєдіяльності населення Закарпатської області.

Оскільки РПУВ в основному спрямований на створення комплексної системи управління відходами різних видів і має обмежити їх негативний вплив на довкілля і здоров'я населення, від виконання заходів Регіонального плану можна очікувати позитивні результати на всій території області, а це є важливим індикатором розвитку Закарпатської області та підвищення рівня здоров'я та життя населення.

4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ

Екологічна безпека навколишнього природного середовища має важливий вплив на здоров'я та благополуччя людини. Екологічні фактори вносять свій вклад в статистику захворюваності та смертності населення. Вплив екологічної ситуації (наряду з генетичними факторами та способом життя) є основоположним фактором, що визначає стан здоров'я населення.

Прямо пов'язати ті чи інші наслідки для здоров'я населення з впливом конкретних факторів досить складно (так само, як і навпаки, довести відсутність такого зв'язку), оскільки вплив на здоров'я часто неспецифічний і носить опосередкований характер, до того ж можуть спостерігатися кумулятивні ефекти, пов'язані з кількома факторами впливу.

Виділити внесок об'єктів інфраструктури управління відходами у вплив на здоров'я населення на фоні безлічі інших факторів і кумулятивних ефектів є непростим завданням. Тому достатньо виявити екологічні проблеми та можливі ризики для навколишнього природного середовища та здоров'я населення, пов'язані з реалізацією РПУВ.

Заходи РПУВ, посилені фінансовою підтримкою, мають забезпечити поступове подолання ключових екологічних проблем у сфері управління відходами Закарпатської області, в тому числі пов'язаних з ризиками впливу на здоров'я населення, серед яких:

- 1) розрив між прогресуючим накопиченням відходів і заходами, спрямованими на запобігання їх утворенню, розширення утилізації, знешкодження та видалення

Для області характерна тенденція до зростання обсягів утворення ПВ, зміни їх морфологічного складу на фоні несформованої інфраструктури управління ними, що знаходить свій прояв у швидкому збільшенні обсягів накопичення ПВ;

- 2) надмірна кількість, територіальна розпорошеність, технічна зношеність та неналежна експлуатація MBV

Тривалі терміни експлуатації MBV, відсутність проектно-технічної документації, їх невідповідність існуючим санітарно-гігієнічним нормам та вимогам екологічної безпеки, що характеризують функціонування надмірної кількості дрібних, MBV спричиняють поширення екологічних проблем по всій території області;

- 3) відсутність інфраструктури вилучення та перероблення відходів

В області відсутня цілісна система роздільного збору ПВ, вилучення ресурсоцінних компонентів.

Сфера управління ПВ не забезпечена об'єктами управління великогабаритними побутовими відходами, з ремонтними побутовими відходами, відходами електричного та електронного обладнання, які мають потенціал щодо повторного використання; відсутність інфраструктури вилучення та зберігання небезпечних відходів;

В результаті життєдіяльності населення утворюються відходи, які містять небезпечні складові, зокрема відпрацьовані люмінесцентні та енергозберігаючі лампи, відпрацьовані хімічні джерела струму, зіпсована електронна техніка та електричне обладнання, відходи автотранспорту тощо. Вказані групи відходів в основному не вилучаються, а вивозяться на полігони та сміттєзвалища за унітарною схемою видалення. При цьому на даному етапі, неможливо оцінити їх обсяги та наслідки для довкілля;

4) проблема накопичення заборонених і непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР)

На сьогодні стан наявних місць зберігання ХЗЗР є незадовільним, що створює загрозу забруднення ґрунтів і підземних водоносних горизонтів та виникнення надзвичайної ситуації. Вирішення цієї проблеми неможливе виключно на регіональному рівні та потребує загальнодержавного втручання;

5) проблема забруднення підземних водоносних горизонтів у місцях накопичення відходів

В області залишається невирішеною проблема забруднення підземних водоносних горизонтів: результати моніторингу забруднення підземних вод показують збільшення «плям» забрудненої води перших підземних водоносних горизонтів та підвищення концентрації забруднюючих речовин;

6) проблема незадовільної роботи каналізаційних очисних споруд.

Фактором підвищеної екологічної загрози є функціонування в області каналізаційних очисних споруд. Їх технічний стан наразі є незадовільним, діючі очисні споруди не здатні забезпечити необхідний рівень очищення стічних вод, спостерігається перевищення гранично допустимих концентрацій забруднень на скидах. Крім того, в останній час значно збільшилось навантаження на очисні споруди по хімічному споживанню кисню, синтетичним поверхнево-активним речовинам та залізу.

Окреслені екологічні проблеми у сфері управління відходами формують значні ризики для здоров'я населення Закарпатської області, зокрема:

- більшість MBV не облаштовані системами захисту підземних вод, атмосферного повітря, ґрунтів у відповідності до вимог чинного законодавства. Така експлуатація MBV призводить до забруднення атмосферного повітря, ґрунтів, поверхневих та підземних водоносних горизонтів, що негативно впливає на нервову, серцево-судинну, дихальну системи людини, шлунково-кишковий тракт, підвищує ризики виникнення інфекційних хвороб та загалом погіршує умови життєдіяльності населення прилеглих територій;
- забруднення водних об'єктів, спричинене незадовільним технічним станом очисних споруд, негативно впливає на серцево-судинну та нервову системи, органи травлення, нирки, зуби, а також підвищує ризик захворювання на вірусні, бактеріальні, паразитарні інфекції;
- порушення правил управління сільськогосподарськими відходами можуть призводити до значних погіршень стану довкілля та виникнення загроз санітарно-епідеміологічного характеру, підвищують ризик інфекційних спалахів;
- недотримання правил управління медичними відходами, недосконалість інфраструктури

управління відходами та відсутність в області ліцензіантів можуть спровокувати загрози санітарно-епідеміологічного характеру;

- незадовільний стан наявних на території області місць накопичення небезпечних відходів та забруднених ділянок (ставки-накопичувачі токсичних промислових відходів, місця зберігання непридатних ХЗЗР, місця, забруднені нафтопродуктами, місця зберігання радіоактивних відходів), відсутність інфраструктури вилучення небезпечних компонентів зі складу відходів створюють високі ризики для здоров'я населення, пов'язані, насамперед, з їх високою токсичністю, що може провокувати появу онкологічних захворювань, загострення алергічних проявів, хвороб серцево-судинної та нервової системи, загальне зниження імунітету;
- тенденції до нарощення обсягів утворення відходів за відсутності інфраструктури їх вилучення та перероблення і, як наслідок, безконтрольне управління ними призводять до ризику виникнення проблем санітарно- екологічного характеру, а також до захаращеності довкілля, погіршення естетичного вигляду територій населених пунктів та поза їхніми межами.

Відтермінування вирішення цих проблем посилить негативні тенденції щодо захворюваності та смертності населення регіону, знизить якість та комфортність проживання на території області.

Для поліпшення ситуації в області в сфері управління відходами та вирішення екологічних проблем та пов'язаних з ними ризиків необхідний комплекс заходів, спрямованих на зменшення забруднень та впливу на здоров'я населення, а також соціально-економічних заходів, спрямованих на підвищення якості життя.

РПУВ спрямований на створення та розвиток комплексної системи управління відходами, тому результатом його впровадження можна очікувати покращення стану навколишнього природного середовища та здоров'я населення, що призведе до створення більш сприятливих умов для життєдіяльності людини

5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Зобов'язання у сфері охорони довкілля Відповідно до Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (№722/2019) має бути забезпечено дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 р., які узгоджені з глобальними цілями сталого розвитку до 2030 р., проголошеними резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25.09.2015 р. №70/1.

Міжнародні зобов'язання України в сфері управління відходами базуються на положеннях:

- Рамкової Директиви № 2008/98/ЄС Європейського парламенту та Ради від 19 листопада 2008 р. «Про відходи та скасування деяких директив»;
- Директиви Ради № 1999/31/ЄС від 26 квітня 1999 р. «Про захоронення відходів»;
- Директиви № 2006/21/ЄС Європейського парламенту та Ради від 15 березня 2006 р. «Про управління відходами видобувних підприємств, та якою вносяться зміни до Директиви 2004/35/ЄС»;

- Директиви 94/62/ЄС Європейського парламенту та Ради від 20 грудня 1994 р. «Про упаковку та відходи упаковки»;
- Директиви 2012/19/ЄС Європейського парламенту та Ради від 4 липня 2012 р. «Про відходи електричного та електронного обладнання (ВЕЕО)»;
- Директиви 2006/66/ЄС Європейського парламенту та Ради від 6 вересня 2006 р. «Про батареї та акумулятори та відпрацьовані батареї та акумулятори»;
- Рамкова конвенція ООН про зміну клімату від 09.05.1992 р.

На національному рівні зобов'язання України в сфері управління відходами закріплені Національним планом управління відходами, затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2024 р. № 1353-р, Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 №820.

Основними міжнародними правовими документами щодо запобігання негативному впливу на здоров'я населення на етапі розроблення та прийняття документів державного планування є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє природне середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№562-VIII від 01.07.2015 р.), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє природне середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. В Україні проведення СЕО регламентується Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» (№2354-VIII від 20.03.2018 р.).

Заходи Плану мають узгоджуватись з основними цілями державної екологічної політики України. Основним нормативно-правовим документом, що визначає засади екологічної політики в Україні, є Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (ухвалений Верховною Радою України 28.02.2019 р.)

Мета та стратегічні цілі державної екологічної політики Метою державної екологічної політики України є досягнення доброго стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина на чисте та безпечне довкілля, впровадження збалансованого природокористування і збереження та відновлення природних екосистем.

При цьому, стратегічними цілями є:

- формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва;
- забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України;
- забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України;
- зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення;
- удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

Шляхи врахування зобов'язань під час підготовки документа державного планування Під час розроблення РПУВ зобов'язання у сфері охорони довкілля, що встановлені на міжнародному та державному рівнях, враховані перш за все шляхом встановлення цільових показників Плану, які визначені з урахуванням зобов'язань, прийнятих Україною.

Крім того, РПУВ розроблено на основі принципів управління відходами, що закріплені на рівні європейського законодавства, зокрема:

- принцип запобігання та превентивних дій;
- принципи самодостатності та наближеності;
- принцип мінімальної достатності;
- принципи прогнозованості та плановірності;
- принцип сталості, гармонізації технічних можливостей, економічної ефективності, соціальних гарантій та екологічної рівноваги;
- принцип врахування загальних наслідків для довкілля, здоров'я людини, економіки та соціуму.
- врахування діючих в Україні екологічних зобов'язань у сфері охорони довкілля, у тому числі, пов'язаних із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, здійснюються в Плані шляхом:
 - забезпечення пріоритетності вимог екологічної безпеки, обов'язковості дотримання екологічних стандартів та нормативів;
 - виконання заходів, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжний характер заходів щодо охорони довкілля;
 - формування динамічного урівноваженого стану довкілля, що забезпечуватиме екологічне, санітарно-безпечне середовище для життєдіяльності населення;
 - забезпечення реалізації заходів, пов'язаних зі збереженням та поліпшенням стану поверхневих та підземних водних ресурсів, земельних ресурсів, у тому числі ПЗФ.

План відповідає цілям екологічної політики, встановленим на національному рівні, враховує їх та пропонує комплекс заходів, спрямованих на їх виконання. Аналіз відповідності РПУВ регіональним стратегічним цілям наведений у таблиці 20.

Таблиця 20

Аналіз відповідності напрямів Плану стратегічним цілям державної екологічної політики України*

Напрями Регіонального плану управління відходами Закарпатської області	Стратегічні цілі Державної екологічної політики України				
	1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва	2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України	4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління
1. Інституційна структура регіональної системи управління відходами	+	+	+	+	+
2. Управління побутовими відходами	+	+	+	+	+
3. Управління промисловими відходами	+	+	+	+	+

4. Управління відходами будівництва та знесення	+	+	+	+	+
5. Управління медичними відходами	+	+	+	+	+
6. Управління небезпечними відходами	+	+	+	+	+
7. Управління транспортними засобами, експлуатації яких закінчився строк	+	+	+	+	+
8. Управління відходами, що біологічно розкладаються, з інших джерел	+	+	+	+	+
План загалом	+	+	+	+	+

* Для оцінки відповідності цілей використовувалася наступна методика: стратегічні цілі враховано/не враховано у напрямках Плану.

6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ, ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Очікуваними наслідками реалізації РПУВ є зниження навантаження на довкілля, пов'язане з утворенням відходів та управління ними. При цьому реалізація заходів зі створення об'єктів інфраструктури управління відходами, модернізації таких об'єктів, а також експлуатація об'єктів управління відходами будуть супроводжуватися додатковими факторами впливу на довкілля.

Передбачається, що негативні впливи на довкілля, що будуть виникати при створенні, модернізації та експлуатації інфраструктурних об'єктів, не будуть перевищувати нормативно допустимих рівнів. Це буде забезпечуватись застосуванням сучасних технічних рішень та проходженням процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД), за потреби.

Очікується, що реалізація РПУВ буде мати лише опосередкований вплив на здоров'я населення через прямі впливи на складові довкілля.

Очікувані позитивні наслідки реалізації РПУВ, що формалізовані в РПУВ у вигляді цільових показників його реалізації, наведені у таблиці 20. При цьому слід враховувати, що цими показниками позитивні наслідки не обмежуються. За окремими видами відходів чистові значення очікуваного позитивного ефекту не визначаються через значний рівень невизначеності, що зумовлений зовнішніми і внутрішніми факторами.

Довгострокові наслідки від прийняття РПУВ важко переоцінити, оскільки передбачається вдосконалення системи управління відходами, створення нових або реконструкція об'єктів управління відходами, що не відповідають вимогам санітарної та екологічної безпеки. Очевидно, що довгостроковими наслідками є покращення якості компонентів довкілля та підвищення рівня добробуту населення, що буде результатом виконання та дотримання умов РПУВ.

Оцінка та аналіз запланованих заходів РПУВ свідчить про пом'якшення можливих негативних кумулятивних впливів, пов'язаних з виконанням поставлених завдань та досягненням цільових показників.

Кожен з цільових показників РПУВ в поєднанні зі всіма запланованими заходами та комплексним підходом до системи управління відходами забезпечить досягнення максимального позитивного ефекту реалізації програми, що є позитивними синергічними наслідками (сумарний ефект, який полягає в суттєвій перевазі взаємодії кількох факторів разом замість дії кожного окремо компоненту).

Проект документа державного планування не містить кількісних та якісних характеристик об'єктів інфраструктури, що пропонуються. У зв'язку з цим опис вторинних кумулятивних, синергічних, коротко-середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків, може бути обрахованим на стадії розроблення регіонального плану управління відходами.

Очікувані результати реалізації РПУВ наведено в таблиці 21.

Таблиця 21

Очікувані результати реалізації РПУВ

№	ПОКАЗНИКИ	Значення національних цільових показників			Значення локалізованих показників		
		до 2025	до 2030	до 2033	до 2025	до 2030	до 2033
	ЦІЛЬОВІ ПОКАЗНИКИ						
	Цільові показники з управління побутовими відходами						
1.	Рівень підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів (% їх маси)	10%	20%	23%	10%	20%	23%
2.	Зменшення захоронення побутових відходів до 2033 року кількість захоронення побутових відходів необхідно зменшити на 30 відсотків їх загального обсягу побутових відходів	-	-	70%	-	-	70%
3.	Зменшення захоронення біовідходів до 2030 року на 10 відсотків обсягу біовідходів, які утворюються у складі побутових відходів, та до 2033 року зменшення до 15 відсотків захоронення біовідходів	-	90%	85%	-	90%	85%
	Цільові показники з управління відходами упаковки						
4.	Цільові показники з управління відходами упаковки визначаються законодавством про упаковку та відходи упаковки і будуть впроваджені після прийняття Закону України "Про упаковку та відходи упаковки". Цей законопроект передбачає, що на наступний рік після введення в дію цього закону загальна норма рециклінгу становитиме 30 відсотків із визначенням відсотка рециклінгу окремо для кожного виду відходів (папір, картон, скло, пластмаси, чорні метали, алюміній, дерево) із подальшим збільшенням щороку.	-	-	-	-	-	-

	Цільові показники управління відходами батарей та акумуляторів						
5.	Цільові показники з управління відходами батарей та акумуляторів визначаються законодавством про батареї та акумулятори і будуть впроваджені після прийняття закону про батареї, акумулятори та відходи батарей та акумуляторів.	-	-	-	-	-	-
	Цільові показники з управління відходами електричного та електронного обладнання						
6.	Цільові показники з управління (збирання, підготовка до повторного використання, рециклінг та відновлення) відходами електричного та електронного обладнання визначаються законодавством про відходи електричного та електронного обладнання та будуть впроваджені після прийняття закону про електричне та електронне обладнання, відходи електричного та електронного обладнання, який встановлюватиме розширену відповідальність виробника для відходів електричного та електронного обладнання.	-	-	-	-	-	-
	Цільові показники з управління відходами транспортних засобів, знятих з експлуатації						
7.	Цільові показники щодо повторного використання, рециклінгу та відновлення відходів транспортних засобів, знятих з експлуатації, визначаються відповідним законодавством та будуть впроваджені після прийняття закону про управління транспортними засобами, знятими з обліку, який встановлюватиме розширену відповідальність виробника для відходів транспортних засобів, знятих з експлуатації.	-	-	-	-	-	-
	Цільові показники з управління відходами мастил (олив)						
8.	Цільові показники з управління (рециклінгу та відновлення) відходами мастил (олив) визначаються відповідним законодавством та будуть впроваджені після прийняття відповідного закону з управління відходами мастил (олив), який встановлюватиме розширену відповідальність виробника для відходів мастил (олив).						
	Цільові показники з управління відходами шин						
9.	Цільові показники з управління (рециклінгу та відновлення) відходами шин визначаються відповідним законодавством та будуть впроваджені після прийняття закону про управління транспортними засобами, знятими з обліку, який встановлюватиме розширену відповідальність виробника для відходів шин.						
	Цільові показники з управління відходами будівництва та знесення						

10.	Цільові показники з управління (рециклінгу та відновлення) відходами будівництва та знесення будуть впроваджені після прийняття відповідного акта Кабінету Міністрів України щодо управління відходами будівництва та знесення.						
11.	Підготовка до повторного використання, рециклінгу та інше відновлення матеріалів, включаючи операції із зворотного заповнення з використанням відходів на заміщення інших матеріалів, відходів будівництва та знесення, що не є небезпечними, за винятком природних матеріалів, визначених в Національному переліку відходів, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2023 р. № 1102 (Офіційний вісник України, 2023 р., № 97, ст. 5820), за кодом 17 05 04 (вид відходів: ґрунт та каміння інші, ніж зазначені за кодом 17 05 03), повинні бути збільшені мінімум до 70 відсотків.	-	-	70%	-	-	70%
ОЧІКУВАНІ КІЛЬКІСНІ І ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ У РЕЗУЛЬТАТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЛАНУ							
1.	Підвищення рівня підготовки до повторного використання та рециклінгу побутових відходів	10%	20%	23%	10%	20%	23%
2.	Збільшення охоплення послугою з управління побутовими відходами	-	-	85%	-	-	85%
3.	Впровадження у населених пунктах системи роздільного збирання побутових відходів із щорічним збільшенням на 10 відсотків охоплення населення починаючи з другого року дії місцевих планів управління відходами	-	40%	70%	-	40%	70%
4.	організація компостування зелених відходів з громадських парків та садів до 2030 року для всіх населених пунктів з населенням понад 100 тис. мешканців (ціль не встановлює обмеження щодо впровадження компостування в інших менших населених пунктах);	-	41*	41*	-	2**	2**
5.	створення загальнонаціональної мережі регіональних полігонів для видалення побутових відходів до 2033 року (необхідно 146 полігонів);	-	-	146	-	-	5***
6.	підвищення рівня підготовки до повторного використання, рециклінгу та іншого відновлення матеріалів, відходів будівництва та знесення, що не є небезпечними щонайменше	-	-	70%	-	-	70%

* територіальні громади з кількістю населення понад 100 тис. осіб станом на 01.2021 рік.

** Мукачівська та Ужгородська територіальні громади Закарпатської області з кількістю населення понад 100 тис. осіб.

*** Кількість регіональних полігонів побутових відходів відповідає кількості планованих кластерів в області регіональними об'єктами механіко-біологічного оброблення побутових відходів.

Реалізація заходів, передбачених Планом, може супроводжуватись появою прямих та опосередкованих наслідків, як для окремих компонентів довкілля, так і сукупним впливом на

природні процеси та комплекси. Значного негативного впливу під час планованої діяльності на довкілля та здоров'я населення не передбачається.

Ймовірними наслідками для елементів довкілля та здоров'я населення є:

Атмосферне повітря. Від реалізації завдань та заходів РПУВ не передбачається суттєвого негативного впливу на атмосферне повітря.

Реалізація окремих заходів РПУВ буде призводити до збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, окремих - до зменшення.

Створення додаткових об'єктів інфраструктури і поява нових джерел викидів не буде призводити до викидів, що перевищують нормативно допустимі величини.

Розвиток системи збирання та перевезення побутових відходів, збільшення автопарку смітєвозів призведе до збільшення викидів. При цьому кількість смітєвозів та режим їх руху за маршрутами збирання побутових відходів не буде суттєво впливати на загальні обсяги викидів від автотранспорту відповідних територій області. Використання сучасних смітєвозів забезпечить дотримання вимог законодавства щодо параметрів викидів від автотранспорту, а створення пунктів роздільного збирання побутових відходів та розбудова інфраструктури управління побутовими відходами, в першу чергу сортувально-перевантажувальних станцій, зменшить викиди в атмосферне повітря від смітєвозів.

Реалізація окремих заходів РПУВ буде супроводжуватися зменшенням обсягів викидів та поліпшенням якості атмосферного повітря, зокрема:

- створення пунктів роздільного збирання побутових відходів;
- розбудова інфраструктури управління побутовими відходами, зокрема сортувально-перевантажувальних об'єктів, об'єктів механіко-біологічного оброблення та об'єктів використання відновлюваного палива з відходів;
- закриття полігонів та звалищ, що перевантажені та не відповідають вимогам законодавства;
- зменшення обсягів захоронення біовідходів;
- забезпечення екологічно безпечного функціонування місць видалення відходів.

Кліматичні зміни. Очікується загальний позитивний вплив реалізації РПУВ на запобігання кліматичним змінам через зниження викидів парникових газів при реалізації заходів з біологічного оброблення відходів, у тому числі з використанням їх енергетичного потенціалу.

Реалізація окремих заходів РПУВ буде супроводжуватися додатковими викидами парникових газів, але їх кількість буде нівельованою за рахунок позитивних ефектів інших заходів.

Водні ресурси. Позитивний вплив реалізації заходів РПУВ на водні ресурси буде полягати у зниженні забруднення поверхневих та підземних вод за рахунок припинення експлуатації МВВ, що є перевантажені та не відповідають встановленим вимогам законодавства, забезпечення екологічно безпечного функціонування діючих МВВ, очищення та реабілітації земельних ділянок, забруднених непридатними до застосування ХЗЗР.

Відходи. План передбачає виконання заходів, реалізація яких призведе до раціональнішого управління відходами та зниження їх негативного впливу на довкілля і здоров'я населення.

Основні позитивні наслідки, які очікуються від реалізації заходів РПУВ полягають у зниженні навантаження на довкілля, пов'язаного з утворенням відходів, а також усіма операціями управління ними.

Кількісні наслідки реалізації РПУВ закріплені у вигляді відповідних цільових показників, що

узгоджені з цільовими показниками національного рівня та враховують місцеві особливості.

Земельні ресурси. Реалізація РПУВ не призведе до підсилення вітрової або водної ерозії ґрунтів, змін у топографії або в характеристиках рельєфу, появи таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози.

Зміни в структурі земельного фонду будуть пов'язані зі створенням об'єктів інфраструктури управління відходами, закриттям і рекультивацією полігонів та звалищ. Дотримання вимог щодо розміщення та функціонування запланованих об'єктів дозволить мінімізувати їх негативний вплив на земельні ресурси Закарпатської області.

Об'єкти природно-заповідного фонду, екомережа та біорізноманіття. РПУВ не передбачається реалізація заходів, що можуть призвести до негативного впливу на біорізноманіття, існуючі об'єкти природно-заповідного фонду та екомережу області.

Реалізація запропонованих Планом заходів сприятиме раціональному використанню природних ресурсів області, збереженню цінних природних комплексів та ландшафтів, біологічного різноманіття, у тому числі природно- заповідного фонду.

Рекреаційні зони та культурна спадщина. Очікується, що реалізація РПУВ призведе до загального поліпшення стану довкілля, його рекреаційних можливостей та естетичних показників об'єктів довкілля через ліквідацію несанкціонованих звалищ, забезпечення населення якісними та доступними послугами у сфері управління відходами, ліквідації та/або приведення у відповідність до екологічних вимог інших місць зберігання або видалення відходів.

Здоров'я населення. РПУВ не передбачається реалізація заходів, що можуть призвести до негативного впливу на добробут і здоров'я населення.

Очікується, що реалізація Плану буде мати лише опосередкований вплив на здоров'я населення через прямі впливи на складові довкілля, поліпшення яких має призвести до зниження рівня захворюваності населення області та покращення умов його життєдіяльності.

Прогнозується, що реалізація РПУВ забезпечить населення якісними та доступними послугам у сфері управління побутовими відходами.

Екологічне управління та моніторинг. РПУВ включає напрям діяльності, спрямований на створення та розвиток інституційної структури регіональної системи управління відходами, у т.ч. зміцнення кадрового потенціалу у сфері управління відходами та вдосконалення системи інформаційного забезпечення сфери управління відходами. РПУВ включає діяльність спрямовану на підсилення екологічного управління на рівні усіх ключових учасників: органів державного управління, місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та населення. РПУВ включає підрозділ «Моніторинг Регіонального плану».

Отже, ймовірність того, що реалізація Плану призведе до таких можливих наслідків, які в сукупності матимуть кумулятивний чи синергійний негативний вплив на довкілля або здоров'я людей, відсутня.

У разі реалізації заходів Плану можна очікувати позитивного кумулятивного і синергійного ефектів покращення стану довкілля та здоров'я населення у середньо- і довгостроковій перспективі. Довгострокові наслідки від реалізації Плану пов'язані з удосконаленням системи управління відходами, створенням нових або реконструкцією існуючих об'єктів управління відходами, що не відповідають вимогам санітарної та екологічної безпеки, припиненням функціонування об'єктів, що не відповідають діючим нормам. Довгострокові наслідки проявляються через покращення якості компонентів довкілля та умов життєдіяльності

населення в межах Закарпатської області.

Паралельна реалізація заходів напрямів 1 (Створення та розвиток інституційної структури регіональної системи управління відходами), 2 (Управління побутовими відходами), 5 (Управління медичними відходами) і 6 (Управління небезпечними відходами) дозволить отримати підсилення позитивного ефекту, спрямованого на зменшення обсягів захоронення побутових відходів, усунення ризиків забруднення довкілля медичними та небезпечними відходами, збереження природно-заповідних територій області.

Комплексна реалізація усіх передбачених Планом заходів дозволить агреговано досягти покращення стану довкілля Закарпатської області, а їх поетапне узгоджене виконання - забезпечити нагромадження позитивних ефектів при переході від коротко- до довгострокового періоду.

Послідовна узгоджена реалізація заходів РПУВ, спрямованих на охоплення всієї території України роздільним збиранням відходів, із заходами зі створення комплексу управління відходами створить синергійні ефекти у формі скорочення обсягів захоронення відходів, підвищення рівня вилучення ресурсоцінних компонентів, повного вилучення небезпечних відходів зі складу ПВ. Комплексна реалізація усіх передбачених РПУВ заходів дозволить агреговано досягти покращення стану довкілля, а їх поетапне узгоджене виконання – забезпечити нагромадження позитивних ефектів при переході від коротко- до довгострокового періоду.

Тобто, реалізація Регіонального плану управління відходами Закарпатської області сприятиме покращенню екологічної ситуації на території регіону.

Оцінка та аналіз запланованих заходів РПУВ свідчить про пом'якшення можливих негативних кумулятивних впливів, пов'язаних з виконанням програми та досягненням цільових показників.

Кожен з цільових показників РПУВ в поєднанні з всіма запланованими заходами та комплексним підходом до системи управління відходами забезпечить досягнення максимального позитивного ефекту реалізації РПУВ, що є позитивними синергічними наслідками (сумарний ефект, який полягає в суттєвій перевазі взаємодії кількох факторів разом замість дії кожного окремо компоненту).

7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

На основі аналізів, представлених у попередніх розділах, та з метою сприяння досягненню цілей екологічної політики, встановлених на державному, регіональному та місцевому рівнях, запропоновано ряд заходів для пом'якшення виявлених потенційних негативних наслідків для навколишнього природного середовища та здоров'я населення, що можуть виявлятися в процесі впровадження заходів і проектів запланованих РПУВ. Термін «пом'якшення» відноситься до усунення, зменшення, запобігання або контролю негативних впливів на навколишнє природне середовище, які можуть виникнути внаслідок впровадження ДДП. Запропоновані заходи складаються з тих, що були визначені в процесі розроблення РПУВ і рекомендацій що виникли в результаті виконання СЕО. Реалізація РПУВ потребує виконання великої кількості заходів, що стосуються напрямків РПУВ, виконання яких є невід'ємною складовою при створенні сприятливого в екологічному відношенні життєвого середовища області. Найбільш позитивними для довкілля та здоров'я населення мають стати заходи, пов'язані з поліпшенням екологічної ситуації на території регіону.

РПУВ заплановані наступні природоохоронні заходи, що направлені на запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків виконання ДДП:

- удосконалення системи управління відходами на інноваційних засадах;
- створення сучасної інфраструктури у сфері управління відходами, запровадження новітніх технологій, зменшення обсягів їх захоронення;
- покращення інфраструктури збирання та оброблення відходів, що передбачає залучення інвестицій;
- налагодження системи роздільного збирання побутових відходів, розбудові інфраструктури для збирання, перевезення та оброблення відходів;
- проведення закриття та рекультивації місць видалення відходів, що перевантажені та не відповідають вимогам законодавства;
- виокремлення ресурсоцінних відходів, яка може бути використана повторно або направлена на рециклінг;
- зменшення обсягів утворення відходів з урахуванням впровадження найкращих доступних технологій і методів управління ними у процесі промислового виробництва;
- збирання та компостування біовідходів - зменшення відходів, що біологічно розкладаються, упровадження домашнього компостування відповідно до правил компостування біовідходів їх утворювачами на присадибних, дачних і садових ділянках;
- додержання суб'єктами господарювання правил експлуатації об'єктів оброблення та видалення відходів, вимог санітарного та природоохоронного законодавства щодо забезпечення унеможливлення їх негативного впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я населення;
- система моніторингу, заходи екологічної безпеки мають бути спрямовані на захист нормального стану повітря, ґрунту та підземних вод.

На всіх етапах реалізації РПУВ передбачені рішення будуть здійснюватися у відповідності до норм і правил охорони довкілля і вимог екологічної безпеки, в тому числі згідно з вимогами Водного кодексу України, Законів України «Про охорону земель», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про природно-заповідний фонд України».

Під час створення інфраструктури управління відходами повинні вирішуватися наступні питання:

- забезпечення працюючих на об'єктах управління відходами при їх експлуатації доброякісною питною водою, що відповідає вимогам ДСанПіНу 2.2.4-171-10, а також технічною для санітарної обробки обладнання, змінних контейнерів, поливу території;
- визначення джерел питного та технічного водопостачання на об'єктах з оброблення відходів з організацією зон санітарної охорони з огороженням та охороною зон суворого каналізування побутових приміщень на об'єктах зі оброблення побутових відходів з забезпеченням очистки стічних вод та скидом очищених стоків у відкрите водоймище;
- забезпечення тепlopостачання побутових приміщень на об'єктах управління відходами з мінімальними викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря;
- облаштування стоянок для тимчасового відстою сміттєвозів, службового автотранспорту;
- відведення зливових вод з території стоянок сміттєвозів;
- визначення умов поводження з відходами від відновлення, у т.ч. спалювання, відходів;
- вирішення питань управління ресурсоцінними відходами (роздільний збір, відновлення або вивезення за межі області), токсичними промисловими, враховуючи люмінесцентні ртутні лампи та ртуть з медичних приладів.

8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ (НЕДОСТАТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ТАКОЇ ОЦІНКИ)

Альтернатива 1 – «Нульовий сценарій», який передбачає аналіз, прогнозування та оцінку ситуації у разі, якщо зазначений документ державного планування не буде ухвалений.

Альтернатива 2 – Відсутня, оскільки запропонований базовий сценарій РПУВ визнано найбільш оптимальним з огляду на реальні умови. Він найкраще відповідає Національному плану управління відходами до 2033 року.

Опис оцінки ймовірного негативного впливу на довкілля та стан здоров'я населення відповідно до контрольного переліку за альтернативними варіантами наведено у табл. 22.

Таблиця 22

Оцінка ймовірного негативного впливу на довкілля та стан здоров'я населення відповідно до контрольного переліку за альтернативними варіантами

Чи може реалізація спричинити	Негативний вплив	
	Нульовий сценарій	Прийняття плану
1	2	3
Ґрунти		
Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?	+	-
Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?	+	-
Виникнення конфліктів між регіональними та локальними цілями?	+	-
Суттєві негативні зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?	+	-
Погіршення якості ґрунтів, у т.ч. на територіях з природоохоронним статусом?	+	-
Атмосферне повітря		
Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?	+	+/-
Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?	+	+/-
Погіршення якості атмосферного повітря?	+	-
Появу джерел неприємних запахів?	+	+/-
Водні ресурси		
Збільшення обсягів скидів у поверхневі води?	+	-
Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?	+	+/-
Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?	+	-
Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?	+	-
Зміни обсягів та якості підземних вод, забруднення підземних водоносних горизонтів?	+	-

Стан ПЗФ, у тому числі фауни, флори, біорізноманіття		
Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?	+	-
Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві, у т.ч. на територіях з природоохоронним статусом?	+	-
Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин, у т.ч. на територіях з природоохоронним статусом?	+	-
Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей, у т.ч. на територіях з природоохоронним статусом?	+	-
Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'яток природи тощо), у т.ч. на територіях з природоохоронним статусом?	+	*
Кліматичні фактори		
Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?	+	+/-
Збільшення викидів парникових газів?	+	-
Відходи		
Збільшення кількості накопичених відходів IV класу небезпеки?	+	-
Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки?	+	-
Спорудження еколого-небезпечних об'єктів управління відходами?	+	+/-
Збільшення кількості санкціонованих та стихійних сміттєзвалищ?	+	-
Збільшення обсягів захоронення небезпечних відходів?	+	-
Збільшення обсягів ресурсоцінних компонентів, що спрямовуються на захоронення?	+	-
Інше		
Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?	+	*
Погіршення екологічного моніторингу?	+	-
Розвиток екологічно небезпечних галузей виробництва?	+	+/-
Збереження технократичної моделі суспільної поведінки у сфері управління відходами?	+/-	-
Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?	+	+/-
Збільшення споживання палива або енергії?	+	-
Суттєве порушення якості природного середовища?	+	-
Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довгострокових цілей у майбутньому?	+	-
Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть	+	*

незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на умови життєдіяльності населення?		
--	--	--

“+” - може спричинити; “-” не може спричинити; “” однозначно встановити не можливо*

Основним критерієм під час стратегічної екологічної оцінки документу державного планування - є її відповідність державним будівельним та санітарним нормам і правилам України, законодавству у сфері охорони навколишнього природного середовища. Проведена стратегічна екологічна оцінка встановила, що найсприятливішим варіантом серед досліджуваних альтернатив буде затвердження запропонованого Плану.

Стратегічна екологічна оцінка Плану здійснювалася в спосіб, що передбачав такий алгоритм дій: визначення ключових екологічних проблем, що стосуються сталого розвитку Закарпатської області; проведення оцінки стану довкілля й виявлення трендів, характерних для окремих компонентів навколишнього природного середовища та стану здоров'я населення області; аналіз відповідності напрямів та заходів Плану стратегічним цілям державної екологічної політики; розробка заходів з пом'якшення ймовірних негативних впливів реалізації Плану; формулювання пропозицій щодо моніторингу; підготовка звіту про SEO Плану.

При підготовці Звіту з SEO виникли труднощі у зв'язку з недостатністю і якістю даних, відсутністю досвіду реалізації окремих заходів в Україні. Наявність даних РПУВ, додаткових вихідних даних, що були зібрані під час розроблення РПУВ, додаткових статистичних даних, результатів аналітичного оброблення матеріалів, законодавчої та нормативно-правової бази, своєчасне проведення певних обсягів досліджень з вивчення можливого впливу прийняття РПУВ на зміни в атмосферному повітрі, водному середовищі, ґрунтах, біорізноманітті, здоров'ї населення тощо дозволило обґрунтувати можливий вплив на навколишнє природне та соціальне середовище та підготувати Звіт про стратегічну екологічну оцінку.

9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Стратегічна екологічна оцінка передбачає необхідність здійснення моніторингу наслідків впровадження Регіонального плану управління відходами Закарпатської області.

Відповідно до вимог Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» замовник у межах своєї компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, один раз на рік оприлюднює його результати на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет, вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки та у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення.

Моніторинг наслідків виконання документа державного планування буде здійснюватися шляхом періодичного (не менше одного разу на рік) аналізу виконання РПУВ та подання зацікавленим органам щороку до 1 березня наступного періоду інформації про хід виконання регіонального плану в частині досягнення локалізованих цільових показників регіонального плану та розміщення такої інформації на власному офіційному веб-сайті.

Заходи, передбачені для здійснення моніторингу, строки їх виконання, кількісні та якісні показники та їх цільові значення, враховують специфіку документа державного планування та відображені у РПУВ.

Індикатори, які відбираються для здійснення оцінки Регіонального плану управління відходами, мають відповідати наступним критеріям: відповідність, вимірюваність, досяжність, чутливість, доступність, надійність, простота, практичність, об'єктивність, ощадливість та обмеженість в часі.

Розроблений комплекс індикаторів слугуватиме для:

- оцінки ефективності виконання запланованих заходів;
- своєчасного коригування Регіонального плану в процесі його реалізації;
- здійснення узагальненої оцінки результативності плану після завершення строку його реалізації;
- оцінки ступеня досягнення встановлених цільових показників.

Індикатори виконання заходів Регіонального плану управління відходами Закарпатської області наведені в таблиці 23.

Таблиця 23

Індикатори виконання заходів Регіонального плану управління відходами Закарпатської області

Найменування показника	Одиниці	Періодичність
Індикаторами оцінки виконання Регіонального плану є:		
кількість затверджених місцевих планів управління відходами	одиниць	щорічно
кількість та площа рекультивованих історичних місць розміщення відходів	одиниць / га	щорічно
кількість, площа та потужність полігонів за класами, які відповідають вимогам Закону	одиниць / га / тис. т/рік	щорічно
кількість і площа місць розміщення відходів (полігонів, звалищ), які не відповідають вимогам Закону	одиниць / га	щорічно
кількість та потужність об'єктів оброблення відходів за окремими технологіями оброблення	одиниць / тис. т/рік	щорічно
обсяг відходів, на які поширюється розширена відповідальність виробника, введених в обіг	тис. т	щорічно
Індикаторами, які застосовуються до кожного потоку відходів, зазначених у Регіональному плані, є:		
обсяг відходів, що утворюються	тис. т / тис. м ³	щорічно
обсяг утворених відходів, щодо яких здійснено операції з рециклінгу	тис. т	щорічно
обсяг утворених відходів, щодо яких здійснено операції з відновлення	тис. т	щорічно
обсяг утворених відходів, щодо яких здійснено операції з відновлення (спалювання з отриманням енергії)	тис. т	щорічно
обсяг утворених відходів, щодо яких здійснено операції із захоронення	тис. т	щорічно
обсяг утворених відходів, щодо яких здійснено інші операції з видалення	тис. т	щорічно
обсяг продукції, яка оголошена як побічний продукт	тис. т	щорічно

обсяг утворених відходів, щодо яких оголошено припинення статусу відходів	тис. т	щорічно
обсяг утворених відходів, щодо яких здійснено операції з видалення без попереднього оброблення	тис. т	щорічно
Індикаторами, які застосовуються до побутових відходів, є:		
охоплення населення послугами з управління побутовими відходами; охоплення населення роздільним збиранням побутових відходів	відсоток	щорічно
кількість пунктів роздільного збирання побутових відходів (окремо стаціонарних та мобільних)	одиниць	щорічно

До здійснення моніторингу залучаються органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, науковці, громадськість і бізнес.

Кількість індикаторів може бути розширено шляхом включення до моніторингу додаткових показників відповідно до запитів або умов реалізації Регіонального плану управління відходами.

10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (ЗА НАЯВНОСТІ)

Заведеною оцінкою відсутня ймовірність транскордонних наслідків в результаті прийняття проекту Регіонального плану управління відходами у Закарпатській області до 2034 року. Крім того проектом не передбачено місце розташування об'єктів інфраструктури, що унеможливило б встановленню ймовірних наслідків.

Рекомендується приділити особливу увагу оцінці ймовірних транскордонних наслідків при розробці регіонального плану управління відходами Закарпатської області до 2034 року.

11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ, ПЕРЕДБАЧЕНОЇ ПУНКТАМИ 1-11 ЦЬОЇ ЧАСТИНИ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ

1. За підсумками СЕО підготовлено «Звіт про стратегічну екологічну оцінку Регіонального плану управління відходами Закарпатської області до 2034 року», щодо якого організовано інформування та обговорення громадськості регіону.

2. Регіональний план управління відходами Закарпатської області загалом враховує концепцію сталого розвитку Закарпатської області, розроблений у відповідності до конституційного принципу пріоритету інтересів людини у регіональній політиці та зорієнтований на поліпшення стану довкілля, умов життєдіяльності населення і його здоров'я.

3. Основною метою Регіонального плану управління відходами є створення та забезпечення належного функціонування комплексної регіональної системи управління відходами, яка забезпечить мінімізацію навантаження на довкілля, зумовленого утворенням відходів, шляхом дотримання ієрархії управління відходами, з урахуванням економічних можливостей як держави, області, громад, так і основних утворювачів відходів.

4. Напрями і заходи Регіонального плану управління відходами добре узгоджуються зі стратегічними цілями державної екологічної політики та сприяють поліпшенню умов життєдіяльності та здоров'я населення Закарпатської області.

5. Реалізація Регіонального плану управління відходами з великою долею ймовірності не повинна призвести до появи нових негативних впливів на довкілля, у тому числі на здоров'я населення.

6. У Звіті CEO Регіонального плану управління відходами на виконання обґрунтованих рекомендацій запропоновано впровадити інструменти ефективного і багатостороннього моніторингу впливів на довкілля, у тому числі на здоров'я населення.

Запропоновано систему індикаторів проведення моніторингу відповідно до ключових екологічних викликів та потенційних ризиків реалізації Регіонального плану управління відходами Закарпатської області.

З огляду на зазначене, можна стверджувати, що в цілому розроблення Плану було проведено з урахуванням ймовірних впливів на довкілля та стан здоров'я населення та прагненням нівелювати негативні наслідки. Реалізація Плану сприятиме поліпшенню системи управління відходами, зменшенню антропогенного навантаження на довкілля, поліпшенню здоров'я населення та умов його життєдіяльності.

ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

1. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку».
2. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року».
3. Закон України «Про управління відходами».
4. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України №296 від 10.08.2018 року «Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування».
5. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України №260 від 18.07.2019 року «Про внесення змін до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування».
6. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля».
7. Марушевський Г.Б. Стратегічна екологічна оцінка: методичний посібник. / Г.Б. Марушевський. – К.: Проект РЕОП, 2015. – 95 с.
8. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області у 2023 році. – веб-сайт Департаменту екології та природних ресурсів Закарпатської обласної адміністрації, 2023.
9. Екологічний паспорт Закарпатської області за 2023 рік. – веб-сайт Департаменту екології та природних ресурсів Закарпатської обласної адміністрації, 2023.

Експерт з управління відходами:

Олександр
Ігнатенко

Освіта: повна вища, диплом KB №14011531

Науковий ступінь: доктор державного управління, диплом ДД № 006093,

кандидат економічних наук, диплом ДК № 024560

Вчене звання: доцент, атестат АД №007222

Стаж з виконання робіт в галузі управління відходами: 24 роки

Експерт з охорони навколишнього природного середовища:

Анастасія Феєр

Освіта: повна вища, диплом B18 056770

Науковий ступінь: доктор філософії, диплом H25 000286

Стаж виконання робіт в галузі охорони довкілля: 5 років

